

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1917 kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan bankoutskottet den 6 sistlidna mars avgivit utlåtande nr 12 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, får utskottet nu avgiva utlåtande angående vissa till utskottet remitterade propositioner och motioner i hithörande ämnen.

Rörande dessa motioner har utskottet funnit sig böra införskaffa särskild utredning. Utskottet har nämligen ansett det vara av vikt att erhålla upplysningar dels om de faktiska förhållanden, vilka i varje särskilt fall kunde inverka på den föreliggande frågans bedömande, dels ock huruvida beviljandet av pensionen eller understödet skulle stå i överensstämmelse med eller innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds beviljande. Utskottet har därför anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att efter inhämtande, där så erfordrades, av uppgifter från andra ämbetsverk och inrättningar till utskottet inkomma med upplysningar i omförmälda avseenden.

I anledning härav har utskottet emottagit ett av statskontoret den 10 nästlidna april avgivet, av åtskilliga bilagor åtföljt utlåtande.

Beträffande de grunder, som följts vid beviljande av pensioner och understöd, anför statskontoret till en början, att vissa mera allmängiltiga upplysningar lämnats i statskontorets utlåtande den 5 april 1913, vilket finnes tryckt såsom bilaga till bankoutskottets utlåtande nr 35 för samma

år, och då statskontoret icke funnit anledning att göra ändring i eller tillägg till vad statskontoret då i berörda hänseende anført, har statskontoret i oförmälda avseende hänvisat till innehållet i nämnda utlåtande.

För innehållet i övrigt av statskontorets yttrande kommer att vid de särskilda motionerna lämnas redogörelse.

A. Det civila pensionsväsendet.

Angående
tilläggs-
pension åt
vissa lärarin-
nor vid de
statsunder-
stödda en-
skilda läro-
anstalterna.

1:o) I punkt 5 under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående förbättrade pensionsförmåner för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter för ändamålet beräkna under riksstatens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett belopp av 40,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 16 februari 1917 avlåten proposition, nr 137, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit riksdagen, dels godkänna följande grunder för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är eller varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå såsom delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, äger rätt att, på sätt och under villkor, som nedan sägs, uppbära tilläggs pension.

2. a) Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla tilläggs pension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 1918, med villkor dels att hon vid sin avgång under minst 10 tjänstår, beräknade på sätt nedan under punkt c) sägs bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt att hon enligt eljest gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad, dels så vitt angår lärarinna, som före den 1 juli 1918 avgått från sin befattning, att hon styrker sig vara för sitt uppehälle i behov av tilläggs pensionen.

b) Föreståndarinnas tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar för läsår. Biträdande föreståndarinna tillgodoräknas 5 veckotimmar utöver det antal, som hennes undervisningsskyldighet omfattar, dock sammanlagt högst 20 för läsår.

c) För föreståndarinna anses läsår motsvara tjänstår; för biträdande föreståndarinna eller lärarinna skall läsår, som omfattar minst 20 veckotimmar, anses motsvara fullt tjänstår samt läsår, som omfattar ett mindre antal veckotimmar än 20, betraktas som så stor del av ett tjänstår, som antalet veckotimmar utgör del av 20.

3. För varje läsår tillgodoräknas pensionstagaren ett bidrag av 5 kronor för varje veckotimme, dock att det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, jämte de bidrag, som staten och, beträffande tiden från och med år 1911, kommun eller enskilda donatorer eller vederbörande läroanstalt för året haft att vidkännas för lärarinnans pensionering, icke må överstiga sammanlagt 100 kronor.

4. Tilläggs pension utgår med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt vid tiden för tilläggs pensionens beviljande gällande beräkningsgrunder motsvarar de sålunda tillgodoräknade bidragen; dock att tilläggs pensionen tillsammans med den pension, som skulle reglementsenligt tillkomma vederbörande vid 60 års ålder, endast för det fall må överstiga 800 kronor, att vid sammanläggningen högre belopp uppkommer på grund därav, att vederbörande lärarinna för sin pensionering erlagt frivilliga avgifter utöver vad som erfordrats för utbekommande av stadgat statsbidrag. I sådant fall må totalpensionens belopp kunna uppgå till högst 1,200 kronor.

5. I övrigt skola de i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt givna bestämmelser rörande i reglementet avsedda pensioner i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande nu ifrågakvarande tilläggs pensioner;

dels ock för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter anvisa under riksstatens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 40,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

På grund av vad till stöd för förevarande förslag i statsrådsprotokollet förekommer, har utskottet ansett sig böra tillstyrka detsamma och får utskottet förty hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågakvarande framställning må vinna riksdagens bifall.

2:o) I en till riksdagen den 23 februari 1917 avlåten proposition, nr 123, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att den, som börjat att uppbära understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunder-

*Angående
viss ändring i
bestämmel-
serna rörande
understöd från*

småskollärares
m. fl. ålder-
domsunder-
stödsanstalt.

stödsanstalt men sedermera mottager nytt förordnande såsom lärare vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola, må, för den händelse han vid sådant förordnande kvarbliver under minst fem år, vid förordnandets frånträdande undfå det större understöd, vartill detta förordnande kan berättiga honom.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 23 februari 1917.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts framställning i ämnet må vinna riksdagens bifall.

Angående
förändrade
bestämmelser
rörande
understöd åt
vissa förut-
varande flick-
skolläror-
innor.

3:o) I en till riksdagen den 16 februari 1917 avlåten proposition, nr 138, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* föreskriva, att det jämlikt 1907 års riksdags beslut på allmänna indragningsstaten såsom förslagsanslag upptagna beloppet av 4,000 kronor till bestridande av understöd åt vissa lärarinnor skall förändras till förslagsanslag högst, *dels ock* förklara, att beträffande beloppet av statsunderstöd ur nämnda anslag samt förutsättningen om bidrag till understödstagare från vederbörande kommun följande ändrade bestämmelser skola från och med år 1918 lända till efterrättelse, nämligen

att statsunderstödet må till varje understödstagare utgå med högst så stort belopp för år räknat, att det tillsammans med de belopp, som vederbörande erhåller från kommun samt från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller från svenska lärarinnornas pensionsförening, uppgår till 1,200 kronor, samt

att såsom förutsättning för beviljande av dylikt statsunderstöd erfordras, att understödstagare av vederbörande kommun erhåller minst så stort understöd för år räknat, som av kommunen tilldelats henne för år 1917, dock med rätt för Kungl. Maj:t att till eljest behörig sökande, som icke tillförene erhållit statsunderstöd, framdeles bevilja sådant, oavsett huruvida hon åtnjuter kommunalt understöd eller icke.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 16 februari 1917.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot förevarande förslag, hemställer,

att Kungl. Maj:ts framställning i ämnet må vinna riksdagens bifall.

4:o) I en inom andra kammaren av herr *Henrikson* jämte fyra andra av kammarens ledamöter väckt motion, nr 109, har hemställts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t, i samband med utarbetande av förslag till löneroglering för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor, täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke de lärare och lärarinnor, som under år 1916 och därefter uppfyllt villkoren för erhållande av pension, må kunna bli delaktiga av den pension, som skulle ha tillkommit dem, därest de på grund av särskilt tillstånd kvarstått i tjänsten vid tiden för nämnda förslags genomförande».

*Angående
vissa lärare
och lärar-
innors vid
folk- och små-
skolor pension-
ering.*

Till stöd för framställningen har anförts följande:

»Sedan flere år tillbaka har frågan om löneroglering för lärarkåren vid våra folk- och småskolor stått på dagordningen, men ännu väntar den på sin lösning. I årets statsverksproposition lämnas under åttonde huvudtiteln en redogörelse för frågans läge, utmynnande i att det förberedande arbetet ännu ej fortskridit så långt, att proposition i ämnet kan förväntas hinna bli framlagd vid innevarande års riksdag. Och i anslutning därtill föreslås, att nu liksom under de senaste åren ett extra lönetillägg skall tillerkännas lärarpersonalen. Men om ej exceptionella förhållanden under de senaste åren varit rådande, hade väl denna fråga redan nu varit löst.

I en alldeles särskild ställning befinna sig de gamla folk- och småskolans trotjänare, som nu uppnå och under den närmast föregående tiden uppnått den ålder, att de enligt bestämmelserna skola avgå med pension. I förhoppningen att lönerogleringen omedelbart skulle ha blivit genomförd ha åtskilliga av dessa anhållit att få kvarstå i skolans tjänst ett år utöver den stadgade tiden för att sålunda kunna komma med i den nya lönestaten och få del av därmed följande högre pension. Och många skolråd ha icke ansett sig kunna förmena dem att få denna begäran uppfyllt. Men året har gått, utan att lönerogleringsfrågan fått sin lösning, och så ha de åter stått inför samma situation att antingen avgå och taga den gällande pensionsrätten i anspråk eller anhålla att få utföra ännu ett års strävsamt arbete i skolans tjänst i förväntan att genom lönerogleringsfrågans lösning under året få en något bättre ställning efter avskedstagandet.

Det synes oss, att det vore synnerligen lyckligt, om det kunde så ordnas, att dessa lärare och lärarinnor, varom vi här talat, kunde komma

i åtnjutande av den högre pension, som kommer att fastställas i samband med den omedelbart förestående löneregleringen för folk- och småskolans lärarepersonal, och att de sålunda icke behövde bli lidande på det förhållandet, att en sedan länge berättigad lönereglering på grund av särskilda förhållanden blivit undanskjuten.

Det behjärtansvärda i detta önskemål framstår så mycket starkare, då man erinrar sig, att på grund av den rådande svåra dyrtiden, vars slut ej nu låter sig skönjas, Kungl. Maj:t funnit sig böra till årets riksdag föreslå en genomgående höjning av förut fastställda statspensioner.»

Direktionen
öfver folkskol-
lärares pen-
sionsinrätt-
ning.

På anmodan av statskontoret har direktionen öfver folkskolläraernas pensionsinrättning i afgivet yttrande anfört:

»I fråga om denna motion får kungl. direktionen erinra om den, direktionen veterligt, allmänt vedertagna grundsats, att en tjänstnehavares pensionsrätt bör bedömas endast efter de vid tiden för avskedstagandet gällande föreskrifter. Ett frånträdande av denna grundsats skulle tydligen medföra ej blott rubbningar i de för den nya pensionsregleringen gjorda beräkningar utan jämväl konsekvenser i övrigt av långt gående räckvidd. Om kungl. direktionen alltså med hänsyn härtill måste finna sig förhindrad att understödja motionen i dess föreliggande form, kan kungl. direktionen å andra sidan ej underlåta att framhålla, hurusom i betraktande av de exceptionella förhållanden, som hittills vållat uppskov med löne- och pensionsregleringens genomförande, motionens syfte synes direktionen behjärtansvärt; och skulle direktionen därför vilja ifrågasätta, huruvida icke på annan väg än den i motionen föreslagna något skulle kunna åtgöras i angivna syfte, antingen så att genom statens direkta mellankomst bereddes något tillägg till pensionen åt dem, som med hänsyn till uppnådd ålder nödgas avgå från sin tjänst före den nya löne- och pensionsregleringens trädande i tillämpning, eller ock så att, i avbidan på den nya löne- och pensionsregleringens trädande i kraft, gällande föreskrifter om skyldighet för folk- och småskollärare att vid viss levnads- och tjänstålder avgå från tjänsten förklarades tills vidare ej äga tillämpning.»

Statskontoret.

Statskontoret har i sitt ovanberörda utlåtande för egen del anfört följande:

»Statskontoret delar de av direktionen uttalade betänkligheter mot rubbandet av den grundsats, att en tjänstnehavares pensionsrätt bör bedömas efter de vid tiden för avskedstagandet gällande föreskrifter.

Däremot anser sig statskontoret icke kunna biträda något av de av direktionen framlagda förslagen om beredande av tillfällig hjälp åt de gamla lärare och lärarinnor, som nu äro eller under den närmaste framtiden bliva skyldiga att avgå från innehavande befattningar. För bedömande av frågan om genomförande av den föreslagna tilläggspensioneringen skulle nämligen erfordras en utredning, som icke lärers hinna nu verkställas. Vad åter beträffar det alternativa förslaget om generell

suspension av skyldigheten för folk- och småskollärare att vid viss levnads- och tjänstålder avgå från tjänsten, skulle för dess realiserande en förändring i gällande författning bliva nödvändig; och finner statskontoret icke skäl härom göra hemställan. Fördenskull torde icke återstå annan utväg än att, såsom i motionen omförmäles, vederbörande tillåtes att tillsvidade kvarstå i tjänst i den mån sådant är möjligt; och skolråden lära kunna antagas ställa sig tillmötesgående gentemot ansökningar i sådant avseende, helst som den tidpunkt väl icke lär vara så synnerligen avlägsen, då löne- och pensionsförhållandena för ifrågavarande lärare och lärarinnor bliva ordnade.»

I likhet med statskontoret och direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning finner utskottet det möta betänkligheter att rubba den allmänt vedertagna grundsatsen, att en tjänstnehavares pensionsrätt bör bedömas efter de vid tiden för avskedstagandet gällande föreskrifter. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke kunna understödja motionen i dess nuvarande form. Utskottet är emellertid ense med direktionen därom, att motionen måste anses vara ganska behjärtansvärd. Direktionen har alltså ifrågasatt, huruvida icke på annan väg än den i motionen föreslagna åtgärder skulle kunna vidtagas i angivna syfte, antingen så att genom statens direkta medverkan något tillägg till pensionen bereddes dem, som med hänsyn till uppnådd ålder nödgades avgå från sin tjänst före den nya löne- och pensionsregleringens tillämpning, eller ock i avbidan härå en generell suspension av skyldigheten för folk- och småskollärare att vid viss levnads- och tjänstålder avgå från tjänsten. Statskontoret har för sin del förklarat sig icke kunna biträda något av de sålunda framlagda förslagen.

Utskottet.

Vad det senare alternativet beträffar, lärer, såsom statskontoret erinrar, för dess genomförande viss förändring i gällande författning vara nödvändig; och anser sig icke heller utskottet för sin del böra biträda detsamma. Vidkommande det förra alternativet frambåller statskontoret, hurusom för bedömande av frågan om genomförande av den föreslagna tilläggspensioneringen erfordrades viss utredning, som icke syntes hinna nu verkställas. Även utskottet anser en sådan utredning vara nödvändig, innan något förslag i berörda syfte kan genomföras; och lärer det därför icke vara möjligt att för närvarande yttra sig om ett dylikt förslag. Med hänsyn till de exceptionella förhållanden, som hittills vållat uppskov med löne- och pensionsregleringens genomförande, och då ifrågavarande lärares och lärarinnors ställning måste anses vara ganska bekymmersam, synes det i allt fall förtjäna att tagas under

övervägande, huruvida icke möjligen staten skulle kunna träda hjälpande emellan på enahanda sätt, som skett i avseende å äldre behövande folk-skollärare och småskollärare.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motion II:109 icke må av riksdagen bifallas.

B. **Det militära pensionsväsendet.**

*Angående
gäldandet av
vissa pensions-
avgifter för
under krigs-
tjänstgöring
omtiden per-
sonal.*

5:o) I en till riksdagen den 4 april 1917 avlåten proposition, nr 190, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att på grund av bestämmelse i gällande krigsavlöningsreglemente oguldna avgifter till arméns pensionskassa och arméns nya änke- och pupillkassa för under krigstjänstgöringstid avlidna delägare i nämnda kassor må gäldas av statsverket.

Statskontoret.

Enligt åberopade statsrådsprotokollet har statskontoret i detta ärende anført följande:

»Enligt § 5 mom. 1 av krigsavlöningsreglementet skulle visserligen, på samma gång som avgifterna till arméns pensionskassa upphörde att inbetalas, jämväl all pensionsutbetalning till sådana pensionärer, som åtnjöt krigslön, upphöra; men de sålunda innehållna pensionsbeloppen skulle i stället uppbäras av kronan. Under mobiliseringstiden komme alltså icke blott änke- och barnpensioneringen utan även tjänstemannapensioneringen att föranleda ungefär lika stora utbetalningar som förut, under det att en del av de pensionsavgifter, varmed utgifterna delvis skulle bestridas, icke inflöte. Den brist på medel för bestridande av pensioneringskostnaderna, som sålunda kunde uppkomma för direktionen, syntes i första hand kunna motverkas genom en föreskrift, att de pensionsbelopp, som kronan skulle äga uppbära, icke behövde inlevereras till statsverket, förrän normala förhållanden återinträtt. Om även med utnyttjande av ett sådant medgivande brist skulle uppstå, syntes icke något binder förefinnas att täcka densamma från förslagsanslaget till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner, vilket anslag just vore

avsett att bestrida pensioneringskostnaderna, i den mån de icke kunde täckas av inflytande avgifter och kassans övriga årliga inkomster.

Mot vad direktionen i övrigt föreslagit, vore från statskontorets sida intet att erinra, men ansåge sig statskontoret böra framhålla, att då nu gällande, av riksdagen godkända pensioneringsgrunder för armén vilade på förutsättningen, att löntagaren själv skulle vidkännas vissa avgifter för egen pensionering, den föreslagna bestämmelsen, att sådana avgifter i vissa fall skulle gäldas av statsmedel, syntes vara av beskaffenhet, att riksdagens bifall därtill vore erforderligt.»

För egen del har departementschefen yttrat.

»Krigsavlöningsreglementet av den 11 juli 1915 upphörde visserligen att gälla med utgången av år 1916. Ifrågavarande bestämmelse angående anstånd med inbetalning av pensionsavgifter under krigstjänstgöringstid kvarstår emellertid oförändrad såväl i det under år 1917 gällande krigsavlöningsreglementet som ock i det förslag till dylikt reglemente, som enligt Kungl. Maj:ts förut denna dag meddelade beslut är avsett att underställas innevarande års riksdags prövning.

*Departements-
chefen.*

Mot det av direktionen för arméns pensionskassa i ämnet avgivna förslaget har jag icke något att erinra. I likhet med vederbörande myndigheter finner jag det vara med billighet överensstämmande, att oguldna pensionsavgifter för personal, som avlidit under krigstjänstgöring, gäldas av statsverket. På av statskontoret anfört skäl torde emellertid riksdagens samtycke härtill böra inhämtas.»

Utskottet har för sin del icke heller något att erinra mot förslaget att oguldna pensionsavgifter för personal, som avlidit under krigstjänstgöring, gäldas av statsverket. Propositionen innehåller icke något förslag, varifrån de härför erforderliga medlen skulle bestridas. Statskontoret har emellertid i sitt yttrande framhållit, hurusom hinder icke syntes förefinnas att täcka eventuell brist på medel för bestridande av pensioneringskostnaderna från förslagsanslaget till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda belopp samt till fyllnads-pensioner, vilket anslag just vore avsett att bestrida pensioneringskostnaderna, i den mån de icke kunde täckas av inflytande avgifter och kassans övriga årliga inkomster.

Utskottet.

I detta uttalande anser sig utskottet böra för sin del instämma, under erinran att, om ifrågavarande utgifter avsetts skola bestridas förskottsvis, detta förfarande icke överensstämmer med det förslag om und-

vikande såvitt möjligt av förskottsutbetalningar, som nyligen framstälts av kassaförlagskommittén.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att på grund av bestämmelse i gällande krigsavlöningsreglemente oguldna avgifter till arméns pensionskassa och arméns nya änke- och pupillkassa för under krigstjänstgöringstid avlidna delägare i nämnda kassor må gäldas av statsverket.

Angående
rätten till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.

6:o) I en inom andra kammaren av herr *Vahlquist* väckt motion, nr 232, har motionären med instämmande av en annan av kammarens ledamöter hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast låta utreda, huruvida och under vilka villkor det skulle kunna medgivas indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänsteår, som avskedats före den 1 januari 1910 och är i behövande omständigheter, att likställas med sådant manskap avskedat efter sistnämnda tidpunkt och sålunda komma i åtnjutande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de närmare bestämmelser, vilka finnas angivna i 1914 års senare riksdags beslut och Kungl. Maj:ts på grund härav utfärdade kungörelse den 6 november 1914, samt att för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Till stöd för framställningen har anförts följande:

»På Kungl. Maj:ts framställning medgav 1909 års riksdag, att avsked må meddelas indelt manskap efter uppnådda 20 tjänsteår med rätt att anmälas till underhåll på expektans i Vadstena krigsmanshuskassas tredje klass, så snart den avskedade uppnått 50 års ålder, vilket beslut trädde i kraft den 1 januari 1910. Före sistnämnda tidpunkt fordrades minst 25 tjänsteår för att komma i åtnjutande av underhåll från samma kassa.

Emellertid har denna sänkning av tjänsteåldern för berättigande till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa oriktigt uppfattats av en del f. d. indelta soldater som om den även gällde sådana indelta, vilka avskedats före den 1 januari 1910, i de flesta fall på grund av sjuklighet med därav uppkommen oförmåga att uppfylla militärtjänstens krav och av vilka många numera rent utav lida nöd och måst anlita den kommunala fattigvården. Jag har i icke så få fall haft besök av indelta av denna kategori, och jag måste tillstå, att förhållandena beträffande dem varit så ömmande, att det synts mig vara fullt befogat, att staten träder hjälpande emellan, så att sådana behövande f. d. indelta

soldater icke måtte behöva lida brist på det allra nödvändigaste för ett nödortfött livsuppehälle under ålderns dagar.

Vid ett och annat tillfälle har riksdagen på framställning av enskilda motionärer beviljat understöd åt dylika indelta soldater och även vid denna riksdag föreligga sådana framställningar från motionärer i andra kammaren.

För att emellertid söka åstadkomma hjälp för samtliga behövande f. d. indelta soldater med minst 20 men under 25 tjänsteår och icke blott åt en eller annan sådan, som, det kan ju sägas, lyckats av en slump träffa, samt intressera en riksdagsman, vilken behjärtat hans betryckta läge och åtagit sig hans sak, som motionsvägen kommit honom till hjälp, har jag ansett mig böra bringa frågan i sin helhet inför riksdagen.

Det kan ju framhållas, att ovannämnda f. d. indelta soldater komma i åtnjutande av allmänna folkpensioneringens fördelar, men därvid vill jag dock göra den erinran, att understöden från denna för närvarande och ännu en tid framåt äro ganska små, vadan en förbättring i de årliga understöden genom samtidigt understöd från Vadstena krigsmanshuskassa för dessa indelta soldater, vilka dock under en icke ringa tid direkt tjänat staten, synes mig väl så berättigad.

Rätt att erhålla understöd från Vadstena krigsmanshuskassa skulle dock endast tillkomma sådana f. d. indelta soldater, vilkas behov av understöd nöjaktigt styrkes.

Att ett bifall till motionen, om dess syfte skall kunna vinnas, kommer att medföra ett något förhöjt årligt anslag till Vadstena krigsmanshuskassa, håller jag för sannolikt under någon tid framåt.

Storleken av anslaget är det mig emellertid icke möjligt angiva, då jag icke varit i tillfälle införskaffa nödiga uppgifter om, huru många före den 1 januari 1910 avskedade indelta soldater med minst 20 men under 25 tjänsteår finnas. Jag anser mig därför icke kunna begära, att riksdagen utan sådan utredning skall fatta beslut i frågan, utan inskränker mig till att begära riksdagens medverkan till en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i frågan.»

Arméförvaltningens civila departement har på anmodan av statskontoret i avgivet yttrande anfört:

Arméförvaltningens civila departement.

»I anledning av ifrågavarande motion får departementet anmäla, att departementet anser det med motionen avsedda syftet behjärtansvärt. Att tillförlitligt beräkna det ökade anslag, som för ifrågavarande pensionering erfordras, tillåter ej tiden; dock har departementet genom från vederbörande truppförband inkomna upp-

gifter för 10 år, nämligen åren 1900—1909, redan nu kunnat inhämta, att under nämnda år 919 indelta krigsmän med minst 20 och under 25 tjänstår meddelats avsked; utan att hava kunnat tilldelas underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Huruvida alla dessa äro stadda i behövande omständigheter kan däremot icke nu noggrant utrönas. Det årliga belopp, som för underhåll åt nämnda antal krigsmän erfordras, skulle bliva högst 55,535 kronor, och vill det av arméförvaltningens räkenskaper synas, som om denna kostnad skulle kunna utgå från Vadstena krigsmanshuskassa utan ökning av anslagen till densamma.

De föreskrifter som utöver vad i motionen avses, erfordras för understödets utbetalande, torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.»

Statskontoret.

Statskontoret har för egen del i sitt förenämnda yttrande förklarat sig icke hava anledning till någon erinran mot vad arméförvaltningen anfört.

Utskottet.

Även utskottet finner för sin del motionärens framställning synnerligen behjärtansvärd. Såsom motionären framhåller, torde det emellertid i sakens nuvarande läge icke vara möjligt att angiva den erforderliga ökningen av det ifrågavarande anslaget. Arméförvaltningens civila departement har också framhållit, hurusom tiden icke medgäve en tillförlitlig beräkning av nämnda anslagsökning. Det har under sådana förhållanden synts utskottet vara nödigt, att den i motionen upptagna frågan göres till föremål för särskild utredning, vilken lämpligast torde böra utföras genom Kungl. Maj:ts försorg. Utskottet har alltså, behjärtande de f. d. indelta soldaternas i de flesta fall säkert mycket bekymmersamma ställning, ansett sig böra tillstyrka bifall till motionärens framställning.

Åberopande vad sålunda förekommit hemställer utskottet,

att herr Vahlquists förevarande motion II: 232 må av riksdagen bifallas.

Angående pension åt f. soldaten A. G Moss.

7:o) I en inom andra kammaren av herr Berg i Munkfors väckt motion, nr 31, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om en årlig pension av 300 kronor åt förre soldaten Anders Gustav Moss från Ransätters socken i Värmlands län, att utgå från allmänna indragningsstaten från och med 1917 års början».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Förre soldaten Anders Gustav Moss, som varit anställd vid Värmlands regemente under mer än tjugu år, måste på grund av sjuklighet taga avsked. Moss har sedan dess genom diverse arbete underhållit sin talrika familj. Emellertid har den tilltagande åldern jämte alltmer ökad

sjuklighet gjort, att det blivit svårare för honom att draga sig fram, och det lilla understöd från statsverket, 12 kronor om året, som Moss bekommer, är ju endast ett ringa tillskott för familjens underhåll. Riksdagen har tillförne vid många tillfällen hjälpt gamla soldater till en något så när möjlig bärgning genom utökade pensioner, och jag vågar hoppas att även detta fall skall beaktas.»

Vid motionen finnas fogade avskrifter av två intyg, till vilka utskottet anhåller få hänvisa.

Därjämte har motionären till utskottet ingivit ett så lydande läkarintyg:

»Att f. soldaten Anders Gustav Moss, 56 år, från Mossängen i Ransätters socken av Värmlands län, under senaste 10 åren av mig vid skilda tillfällen behandlats för symtom av magsår, även någon gång för reumatiska besvär från ryggens och benens muskler,

att hans kroppskrafter i allmänhet under samma tid varit och fortfarande äro nedsatta,

att han på grund därav endast förmått att utföra lättare arbete, samt

att hans arbetsförmåga även framdeles torde komma att förbliva minskad, intygas härmed på heder och samvete. Munkfors den 3 februari 1917.

Victor Tåhlin.

e. provinsialläkare.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre Moss än även de under punkterna 8 och 9 här nedan omförmälda A. Lind och J. Skatt anfört följande:

Arméförvaltningens civila departement.

a) Anders Gustav Moss är född den 7 juni 1860, antogs i krigstjänst den 31 mars 1883 och erhöll på grund av oförmåga till fortsatt krigstjänst till följd av kronisk magkatarr och avtagande krafter avsked den 16 september 1903. Moss är således nu närmare 57 år gammal och har tjänat 20 år och 5 månader.

b) Anders Lind är född den 10 april 1845, antogs i krigstjänst den 27 november 1866 och erhöll på grund av sjuklighet (allmän svaghet) avsked ur krigstjänsten den 5 juli 1890. Lind är således nu 72 år gammal och har tjänat i 23 år 7 månader.

c) Skatt är född den 30 november 1851, antogs i krigstjänst den 1 december 1875 och erhöll på grund av sjuklighet (inskränkt rörelseförmåga i högra knäleden enligt bifogat läkarbetyg) avsked såsom oduglig till krigstjänst den 8 september 1898. Skatt är således nu 65 år 3 månader och har tjänat i 22 år 9 månader.

Då enligt vad blivit upplyst de icke ådragit sig sin sjuklighet i tjänsten hava de ej heller kunnat vid avskedet anmälas till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa och hava ej heller sedermera erhållit dylikt underhåll.

För jämförelse får departementet erinra därom, att senare årens riksdagar tilldelat åtskilliga f. d. krigsmän, som före den tid, de varit pensionsberättigade, på grund av sjukdom måst avgå ur krigstjänsten, pension antingen på allmänna

indragningsstaten eller från Vadstena krigsmanshuskassa; dock torde näppeligen riksdagens åtgärd att tillerkänna dessa f. d. krigsmän pension kunna åberopas som stöd för beviljande av understöd åt Moss, Lind och Skatt, enär så ömmande omständigheter, som därvid förekommit, ej angående nu ifrågasatta pensioner synas vara anförda.

I sammanhang härmed får departementet påpeka, att en ledamot i riksdagens andra kammare uti motion nr 232 hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utsträckning i viss omfattning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Skulle detta av riksdagen bifallas kommer jämväl frågan om pensioner åt Moss, Lind och Skatt, vilka samtliga tjänstgjort 20 år och därutöver, att därigenom avgöras.

Slutligen har departementet ej kunnat underlåta att anmäla, det departementet anser, att de ifrågasatta pensionsbeloppen ej böra överskrida de underhållsbelopp, vartill Moss, Lind och Skatt skulle varit berättigade, därest de uppfyllt stadgade villkor för erhållande av årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller

för Moss 61 kronor jämte förhöjning vid fyllda 60 levnadsår till 100 kronor. för Lind och Skatt, som redan överskridit 60 år, 100 kronor vardera.»

Statskontoret.

Statskontoret har för egen del i fråga om den nu föreslagna pensionen förklarar sig icke hava något att tillägga till vad arméförvaltningens civila departement anført.

Utskottet.

Såsom arméförvaltningen erinrar, har riksdagen vid åtskilliga tillfällen antingen å allmänna indragningsstaten eller från Vadstena krigsmanshuskassa beviljat pensioner åt f. d. krigsmän, vilka före den tid de varit pensionsberättigade på grund av sjukdom måst avgå ur krigstjänsten. I förevarande fall syntes emellertid omständigheterna icke vara så ömmande som i nyssnämnda fall, varför riksdagens omförmälda beslut knappast kunde åberopas såsom stöd för den nu ifrågasatta pensionen. Utskottet är härvidlag av samma mening som arméförvaltningens civila departement och anser alltså icke tillräckliga skäl föreligga för tillstyrkande i detta fall av en pension å 300 kronor från allmänna indragningsstaten. Emellertid har utskottet funnit sådana omständigheter vara för handen, att det synes rimligt, att den ifrågavarande f. d. soldaten må komma i åtnjutande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, som om han tjänat därför föreskriven tid; och anser utskottet denna förmån böra tillerkännas honom från och med den 1 januari 1917.

Med stöd av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 31, må medgiva, att förre soldaten Anders Gustav Moss från Ransäters socken i Värmlands län må från

och med den 1 januari 1917 ur Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid.

8:o) I en inom andra kammaren av herr *Sävström* väckt motion, nr 106, har hemställts »att riksdagen ville åt f. d. soldaten *Anders Lind* bevilja en årlig pension av trehundra kronor att utgå, om möjligt från 1917 års början, på allmän indragningsstat under hans återstående livstid». *Angående pension åt f. soldaten A. Lind*

Till stöd för motionen har motionären anfört följande:

»Vid olika tillfällen har riksdagen i särskilda fall beviljat framställningar om understöd till soldater, som på grund av sjukdom måst avbryta tjänstgöringen och fördenskull kommit i behövande omständigheter.

I förhoppning om att riksdagen även nu må behjerta liknande framställning, får undertecknad anföra följande:

F. d. soldaten vid kungl. Helsinges regemente, *Anders Lind*, *Freluga*, *Bollnäs församling*, började sin tjänstgöring vid samma regemente den 27 november 1866. Den 5 juli 1890, således efter nära 24 års tjänstgöring, nödgades *Lind* på grund av sjukdom begära avsked. *Lind*, som nu är 72 år gammal, har icke åtnjutit understöd av *Vadstena krigsmanshuskassa*, utan fått försörja sig själv.

För att bereda honom en välbehörlig lättnad i de ekonomiska bekymren för livets uppehälle, vore ett mindre årligt anslag för honom synnerligen värdefullt.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till näst föregående punkt.

Under hänvisning till vad utskottet anført här ovan under punkt 7 angående pension åt förre soldaten *A. G. Moss* hemställer utskottet, *Utskottet.*

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 106, må medgiva, att förre soldaten *Anders Lind*, *Freluga*, *Bollnäs socken*, må från och med den 1 januari 1917 ur *Vadstena krigsmanshuskassa* erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid.

Angående pen-
sion åt f. solda-
ten J. Skatt.

9:o) I en inom andra kammaren av herr *Carlson* i Herrljunga väckt motion, nr 165, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att förre soldaten Johannes Skatt från Magra i Älvsborgs län måtte från och med innevarande år tillerkännas rätt till pension eller understöd från Vadstena krigsmanshuskassa i överensstämmelse med 1909 års riksdagsbeslut angående indelt manskap».

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört följande:

»Förre soldaten Johannes Skatt från Magra i Älvsborgs län antogs i tjänst vid dåvarande kungl. Västgötadals regemente den 1 december 1875 och tjänade sedan såsom soldat vid samma regemente till den 8 september 1898, då han på grund av sjuklighet och oduglighet till krigstjänst enligt läkarebevis erhöll begärt avsked med det vitsord, att han under tjänstetiden sig utmärkt väl skickat.

På grund av att han vid sitt avskedstagande icke räknade mer än omkring 23 tjänsteår vid regementet, kunde han då ej erhålla någon pension från Vadstena krigsmanshuskassa, utan har han alltsedan sitt avskedstagande från regementet fått draga sig fram så gott han kunnat.

Genom att han lyckades erhålla anställning såsom kyrkväktare inom församlingen och därjämte fick sig anvisat ett ödelagt torp att uppodla, har han genom flit och sparsamhet hittills kunnat på detta sätt försörja sig och sin hustru. Men i den mån ålderdom och därmed ned-satt arbetsförmåga inträder, bli helt naturligt existensbekymren för honom större, detta så mycket mera, som han ej har någon samlad besparing att tillgå, utan uteslutande är beroende av sin arbetsförmåga.

Emellertid vill det synas mig som om det förhållandet, att Skatt ej kan räkna mer än 23 tjänsteår vid regementet, icke bör få vara det ensamt bestämmande och avgörande i denna sak. Riksdagen har flera gånger under de senare åren vid pensioners beviljande åt olika personer genom sina beslut visat, att där ömmande förhållanden förelegat och billighet och rättvisa så krävt, har man i möjligaste mån sökt tillmötesgå de framförda önskemålen, även om icke alltid vederböraude till fullo uppfyllt de för ändamålet stadgade bestämmelserna, och vad nu särskilt de gamla soldaterna angår, beslöt 1909 års riksdag på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning dels att soldat efter att ha tjänat under 20 år och uppnått 50 års ålder skulle vara berättigad till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa och dels att underhållet (gratialer) skulle ökas med 25 kronor per år. Då detta beslut emellertid ej fick retroaktiv karaktär, kunde ej någon av de före denna tid avgångna få någon nytta därav.

Det är med anledning av vad jag här anført, som jag vågar draga detta speciella fall under riksdagens prövning, under förhoppning att riksdagen även här skall träda hjälpande emellan.»

Vid motionen äro fogade åtskilliga intyg, till vilka utskottet an- håller få hänvisa.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departe- ment avgivit yttrande i ärendet, och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 7 här ovan.

Med hänsyn till de i motionen anförda ömmande omständigheter anser utskottet sig böra tillstyrka, att på sätt i liknande fall ägt rum Skatt beredes pension från Vadstena krigsmanshuskassa.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 165, må medgiva, att förre soldaten Johannes Skatt från Magra i Älvsborgs län må från och med den 1 januari 1917 ur Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid.

10:o) I en till riksdagen den 16 februari 1917 avlåten proposition, nr 89, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att förre båts- mannen vid Norrlands 2:a kompani nr 124 *Carl Gustaf Granberg Wall* må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

Angående
pension till
förre båts-
mannen C. G.
Granberg
Wall.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen tillåter sig ut- skottet hänvisa till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag.

Utskottet, som icke funnit något att erinra emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hemställer,

att riksdagen må medgiva, att förre båtsmannen vid Norrlands 2:a kompani nr 124 *Carl Gustaf Granberg Wall* må tilldelas pension, såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder.

C. Allmänna indragningsstaten.

I. Ang. lantförvarsdepartementet.

Ang. pension
åt löjtnanten
B. K. A.
Mannströms
änka Maria
Mannström,
född Angelin.

11:o) I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition, nr 199, har Kungl. Maj:t, med åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att löjtnanten vid fortifikationen B. K. A. Mannströms änka *Maria Mannström, född Angelin*, må, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande pension från arméns nya änke- och pupillkassa, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 1,100 kronor, att utgå från och med den 1 augusti 1916.

Beträffande de till stöd för denna framställning anförda skäl hänvisar utskottet till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet får, med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, hemställa,

att riksdagen må medgiva, att löjtnanten vid fortifikationen B. K. A. Mannströms änka *Maria Mannström, född Angelin*, må, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande pension från arméns nya änke- och pupillkassa, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 1,100 kronor, att utgå från och med den 1 augusti 1916.

Ang. pension
åt arbetaren
C. J. Wester-
berg.

12:o) I en till riksdagen avlåten proposition, nr 109, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att arbetaren vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg *Carl Johan Westerberg* må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid ammunitionsfabriken.

Till stöd för ifrågakvarande framställning åberopas utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för den 9 mars 1917, däri föredragande departementschefen anført följande:

»Uti skrivelse till arméförvaltningens artilleridepartement den 4 december 1916 har styresmannen för ammunitionsfabriken med tillstyrkan överlämnat en till artilleridepartementet ställd ansökning, däri arbetaren vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg Carl Johan Westerberg, vilken i över 30 år haft anställning i kronans tjänst, men nu till följd av nedsatta kroppskrafter vore urståndsatt att med eget arbete försörja sig, anhållit, att departementet ville gå i författning om utverkande åt honom av en årlig pension.

Sedan artilleridepartementet överlämnat detta ärende till fortifikationsdepartementet för gemensam handläggning, har fortifikationsdepartementet, då Westerberg före sin anställning vid ammunitionsfabriken tjänstgjort vid Karlsborgs fästningsbyggnad, infordrat yttrande i ärendet från fortifikationsbefälhavaren å Karlsborg.

Av detta yttrande jämte övriga handlingar i ärendet inhämtas, att Westerberg, som är född den 2 oktober 1852, efter att den 12 juni 1878 efter en sexårig tjänstetid hava fått avsked från Göta artilleriregemente, under åren 1881—1889 arbetat såsom skomakeriarbetare vid artilleridetachmentet å Karlsborg och sedermera från och med år 1889 till och med år 1903 med vissa avbrott varit anställd vid Karlsborgs fästningsbyggnad, varefter han sedan den 18 maj 1905 arbetat vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg; att han nu på grund av genom ålder nedsatta kroppskrafter är ur stånd att vidare fullgöra det med hans anställning vid ammunitionsfabriken förenade arbetet och för framtiden oförmögen att med eget arbete försörja sig; att han är medellös; samt att han, som åtnjuter medborgerligt förtroende, i dessa olika tjänstebefattningar blivit för uppförande och arbetsduglighet väl vitsordad.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet hava *arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement* uti underdånig skrivelse den 1 februari 1917 anført, att departementen ansåge billigt, att Westerberg bereddes någon hjälp till livsuppehälle efter avskedstagandet genom pension. I fråga om storleken av denna syntes, med hänsyn till Westerbergs ålder och tjänstetid ävensom till de belopp, som förut av riksdagen i liknande fall beviljats, ett belopp av 300 kronor för år skäligt. På grund härav hemställde departementen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja Westerberg en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträtt sin anställning vid ammunitionsfabriken.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 13 februari 1917 hemställt om bifall till förevarande framställning.»

Motion II:354.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *Borggren* och *Berg* i Munkfors väckt motion nr 354, däri motionärerna anfört följande:

»I Kungl. Maj:ts proposition nr 109 föreslås en årlig pension å 300 kronor åt arbetaren vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg Carl Johan Westerberg.

Av utredningen i ärendet framgår, att Westerberg haft anställning i kronans tjänst i över 30 år samt att han numera är gammal och sjuklig och på grund därav är urståndsatt att med eget arbete försörja sig, utan måste lämna sin plats.

Det belopp å 300 kronor, som i allmänhet tillerkänts dylika arbetare sedan 1908, är ju med det nuvarande låga penningvärdet synnerligen ringa för att anständigt leva på, och en ökning av detta belopp bör särskilt i föreliggande fall vara behjärtansvärt.»

På grund härav hemställa motionärerna, att pensionen till Westerberg måtte utgå med 400 kronor.

Utskottet.

Med hänsyn till Westerbergs ålder och tjänstetid samt under åberopande därav att innevarande års riksdag i ett par likartade fall beviljat pensionsbelopp av 400 kronor har utskottet icke något att erinra mot att pensionen bestämmes i enlighet med vad motionärerna föreslagit eller således till 400 kronor om året.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med bifall till den i ämnet väckta motionen, må medgiva, att arbetaren vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg Carl Johan Westerberg må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av fyrahundra kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken han frånträder sin anställning vid ammunitionsfabriken.

Angående
understödd åt
landstormsmannen
K. P. E. Gustafssons
änka och
minderråiga
barn.

13:o) I en inom första kammaren väckt motion, nr 34, har herr *Gustafsson* med instämmande i motionens syfte av ytterligare en av kammarens ledamöter hemställt, att »riksdagen må bevilja änkan *Ester Teresia Gustafsson*, född *Vestberg*, från *Odensjö* i *Barnarps* socken, en årlig livränta, som tillsammans med den nu utgående må uppgå till

400 kronor årligen jämte ett årligt understöd av 150 kronor för vart och ett av hennes minderåriga barn intill dess att de fyllt 18 år.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Den 8 augusti 1916 timade på Jönköpings regementes skjutfält en sorglig olyckshändelse, därvid landstormsmannen nr 203 Karl Petrus Elfton Gustafsson från Odensjö i Barnarps socken, vid markering för truppens kammarskjutning, träffades av en kula med påföljd att han strax därefter avled, efterlämnande änkan Ester Teresia Gustafsson, född Vestberg, med fyra minderåriga barn i små ekonomiska omständigheter.

Genom krigsrätt hållen i Jönköping den 9—19 sistlidne september har utrönts, att vare sig den tjänstgörande befälhavaren, den man som avlossade det dödande skottet, eller den skjutne landstormsmannen kan anses vara skyldiga till olyckan, utan måste skulden ligga i andra i protokollen omnämnda förhållanden. Därför har änkans ersättningsanspråk mot dessa personer genom utslag från såväl krigsrätten i Jönköping som kungl. krigshovrätten bortfallit. Det understöd i form av livränta, som staten är skyldig att till änkan utbetala, uppgår till 180 kronor årligen jämte 90 kronor till varje barn, men denna summa reduceras till högst 450 kronor årligen. Detta belopp må väl i ett sådant olycksfall som det föreliggande anses allt för lågt, och man styrkes i denna uppfattning genom militieombudsmannens framställning till årets riksdag, om revision av förordningen av den 18 juni 1909, om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.»

Vid motionen finnas fogade åtskilliga bilagor, till vilka utskottet anholder få hänvisa.

Statskontoret har i ärendet överlämnat infortrade yttranden från dels riksförsäkringsanstalten och dels arméförvaltningens civila departement.

Riksförsäkringsanstalten har i sitt yttrande anført:

»Enligt bestämmelserna i § 4 i kungl. förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, den 18 juni 1909, utgår, om skadan medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdomen blev känd, dels begravningshjälp med 75 kronor dels ock under vissa givna förutsättningar till änka en årlig livränta av 180 kronor från dödsfallet, så länge hon lever ogift, och till minderårigt barn en årlig livränta av 90 kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att, därest livräntor till efterlevande skulle sammanlagt överstiga 450 kronor, de i förhållande till vad på en var livräntetagare belöper, till detta belopp skola nedsättas, så länge anledning till dylik nedsättning fortfar.

Riksförsäkringsanstalten.

Med stöd av ovannämnda bestämmelser har riksförsäkringsanstalten den 30 augusti 1916 beslutit, att i anledning därav, att landstormsmannen Karl Petrus

Elfton Karlsson Gustafsson omkommit genom olyckshändelse under militärtjänstgöring, utanordna begravningshjälp med 75 kronor. Därefter har riksförsäkringsanstalten genom beslut den 8 september 1916 tillerkänt Gustafssons änka Ester Teresia Gustafsson samt vart och ett av hans barn Karin Märta Linnéa, född den 21 februari 1909, Karl Gösta Valdemar, född den 3 april 1910, Håkan Petrus Birger, född den 20 oktober 1913 och Ester Gabriella Ann-Sofi, född den 9 september 1915, årliga livräntor att tillsvidare utgå till änkan med 150 kronor och till varje barn med 75 kronor eller tillhoppa med 450 kronor.

Så snart det äldsta barnet fyllt 15 år eller om dessförinnan någon av livräntetagarna avlider eller änkan Gustafsson ingår nytt äktenskap, förhöjas de återstående livräntornas belopp på sätt av 1909 års förordnings här ovan angivna stadganden framgår. Annan eller högre ersättning än nu nämnts, kan jämlikt bestämmelserna i samma förordning icke tillkomma Gustafssons änka och barn.

Ifrågarande kungl. förordning är i huvudsak byggd på enahanda grunder som lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; dock att ersättningsbeloppen äro högre än de enligt lagen utgående. Genom lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 ha emellertid de belopp, som skola utgå vid olycksfallsskada, i stort sett väsentligen förhöjts även i jämförelse med ersättningarna enligt 1909 års kungl. förordning. 1916 års lag, som väl torde få anses omfatta jämväl volontärer vid hären samt flottans och kustartilleriets stammanskap, innehåller däremot icke några bestämmelser rörande rätt för värnpliktig till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. I sammanhang med lagens utfärdande har Kungl. Maj:t emellertid anbefallt riksförsäkringsanstalten att upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till bestämmelser rörande förvaltningen av den i 19 § av nämnda lag omförmälda fond ävensom till de föreskrifter i övrigt, som, med undantag beträffande frågan om det i 5 § av samma lag omförmälda försäkringsråds organisation och verksamhet, betingades av lagen.

Inom riksförsäkringsanstalten, som ansett detta uppdrag även omfatta förslag till sådan ändring av stadgandena i 1909 års kungl. förordning, vartill bestämmelserna i lagen av den 17 juni 1916 kunna föranleda, pågå i anledning därav sedan någon tid erforderliga utredningsarbeten m. m. för ett dylikt förslag.

I detta förslag torde komma att ifrågasättas förhöjning av de enligt 1909 års kungl. förordning utgående ersättningsbeloppen i närmare överensstämmelse med bestämmelserna i 1916 års lag. De stadganden, som i sådant avseende möjligen kunna komma att antagas, torde dock icke kunna tillerkännas retroaktiv verkan, varför de förhöjda ersättningsbeloppen endast komma att avse skador, som inträffa sedan lagen trätt i kraft.

Ehuru det icke kan förnekas, att ömmande omständigheter i nu förevarande fall föreligga, synes det dock riksförsäkringsanstalten som om det vore betänkligt, att, på sätt i motionen föreslagits, frångå gällande författnings bestämmelser, då ett dylikt frångående kan föranleda motsvarande anspråk i andra liknande fall.»

Arméförvalt-
ningens civila
departement.

Arméförvaltningens civila departement har, under erinran att några andra medel till understöd åt avlidna beväringmäns änkor och barn icke funnes anvisade än de i förordningen den 18 juni 1909 bestämda,

i avseende å de faktiska förhållanden, vilka kunde inverka på pensionsfrågans bedömande, hänvisat till vad riksförsäkringsanstalten anfört.

För egen del har statskontoret erinrat, att i föregående likartade fall högre understöd än som medgivas i förordningen den 18 juni 1909, angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke plägat lämnas. *Statskontoret.*

Enligt utskottets mening föreligga i detta fall sådana särskilda omständigheter, att billigheten synes fordra, att någon tilläggspension utöver den i förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, medgivna livräntan, bör beredas änkan Gustafsson och hennes minderåriga barn. Vad angår beloppet av denna pension, anser utskottet detsamma skäligen böra bestämmas på det sätt, att understödet i dess helhet fastställes till 400 kronor för änkan Gustafsson och 100 kronor för vart och ett av hennes fyra minderåriga barn. Ifrågavarande belopp synas böra anvisas att utgå å allmänna indragningsstaten från och med år 1917. *Utskottet.*

Åberopande vad sålunda förekommit hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 34, må medgiva, att landstormsmannen nr 203 Karl Petrus Elfton Gustafssons från Odensjö i Barnarps socken änka, Ester Teresia Gustafsson, född Vestberg, samt makarnas minderåriga barn Karl Gösta Valdemar, Håkan Petrus Birger, Karin Märta Linnéa och Ester Gabriella Ann-Sofi må — utöver dem jämlikt förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommande livränta — å allmänna indragningsstaten åtnjuta sådant tillägg, att sammanlagda understödet bliver för änkan Gustafsson fyrahundra kronor samt för vart och ett av barnen etthundra kronor att från 1917 års början årligen utgå till änkan Gustafsson, så länge hon lever ogift, och till vart och ett av barnen, till dess det uppnått 18 års ålder.

14:o) I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde väckt motion, nr 34, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tilldela soldaten vid Höjentorps kompani, Skaraborgs regemente nr 380 Karl Axel Granat ett årligt understöd av 200 kronor att utgå från och med 1915».

*Angående
understöd åt
soldaten K. A.
Granat.*

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Under arbete vid regementets skomakeriverkstad ådrog sig till tjänstgöring inbeordrade soldaten vid Höjentorps kompani, Skaraborgs regemente nr 380 Granat utan eget förvållande den 23 september 1914 en skada i högra handens pekfinger, vilken förorsakade blodförgiftning och först efter flera veckors lasarettsvård läktes. Såsom varaktigt men kvarstår för Granat för all framtid fullständig styvhet i pekfingeret, medförande för honom en ytterst kännbar nedsättning i hans arbetsförmåga. Granat är nämligen synnerligen skicklig skomakare och hade före olycksfallet en stor och god kundkrets. Genom den ådragna skadan har hans arbetsförmåga inom skomakeriyrket nedsatts med minst *femtio procent* och har han därigenom blivit oförmögen att fullständigt försörja sig och familjen, bestående utom honom av hustru och fem barn, varav det äldsta nyss fyllt tio år. Granat har därjämte, enligt uppgift, tagit vård om en behövande syster. Även inom andra yrken är hans arbetsförmåga nedsatt, varjämte det icke faller sig så lätt för en person i Granats ålder att med full framgång ägna sig åt annan sysselsättning och där vinna motsvarande arbetsförtjänst. Genom olycksfallet samt därav följande sjukdom och nedsatta arbetsförmåga har också Granats ekonomiska ställning blivit så försämrad, att verklig nöd råder.

Såsom av bilagorna till denna motion framgår, sökte Granat, med tillstyrkan av regementschefen, att på grund av skadan erhålla livränta från invalidhusfonden, men blev ansökan avslagen på den grund att han, »som kvarstående i tjänsten», icke ägde rätt till sådan. Ej heller har Granat kunnat erhålla någon livränta från riksförsäkringsanstalten, emedan, märkligt nog, den kungl. förordningen av den 18 juni 1909 om ersättning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, endast värnpliktig, volontär vid hären eller den, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, äger rätt därtill. — Den indelte soldaten synes vara uteglömd. — Lika litet har Granat kunnat erhålla något understöd från Vadstena krigsmanshuskasas.

Enligt ovannämnda kungl. förordning kan vid full invaliditet åt däri upptagna lämnas en högsta livränta av 450 kronor, och synes mig därför begärda 200 kronor i föreliggande fall vara skäligt.

Det kan väl näppeligen råda mer än en mening därom, att en i alla hänseenden skötsam och duglig man, som Granat enligt samstämmiga vitsord är, icke bör på grund av dessa förhållanden lämnas utan ersättning för den skada och den nedsättning av förvärvsmöjligheterna, som han i statens tjänst ofrivilligt ådragit sig. Tvärtom synes det mig för staten vara en bjudande plikt att här träda hjälpande emellan för

att hindra den värsta nöden såväl för Granat som för familjen. Ej heller synes mig den omständigheten, att Granat efter eventuellt avskedstagande kan erhålla något mindre understöd från invalidhusfonden eller Vadstena krigsmanshuskassa böra föranleda någon indragning av honom till äventyrs av riksdagen beviljat understöd, emedan nedsättningen av hans arbetsförmåga och förvärvsmöjligheter under alla omständigheter kvarstår. Det synes mig därjämte rättvist och billigt, att det understöd, som eventuellt tilldelas honom, räknas från tiden nära efter olycksfallet, såsom en ringa ersättning för redan lidna förluster. Riksdagen har förut visat sig vilja träda hjälpande emellan, där verkligt behov förelegat, och vågar jag därför hoppas så må bli fallet i föreliggande sak. För en så väl vitsordad och strävsam man som Granat måste det kännas synnerligen tungt att se såväl sig själv som familjen lida nöd på grund av här berörda förhållanden.»

Vid motionen äro fogade bland annat följande avskrifter:

Bil. 6.

»Länslasarettet.

Lidköping den 12. 12. 1914.

Skomakaren Karl Axel Granat från Häggened, Råda socken, soldat vid 8:de kompaniet, Skaraborgs regemente, har under tiden $1\frac{1}{10}$ — $12\frac{1}{10}$ innevarande år å Lidköpings lasarett vårdats för varig tendovaginit i högra pekfingerets böjsenskida, enligt uppgift uppkommen efter ett under arbete vid Skaraborgs regementes skomakeri-
verkstad den $23\frac{3}{9}$ 1914 ådraget skärsår å böjsidan av fingrets mellanfalang. Senskidan har genom operation den $14\frac{1}{10}$ och $22\frac{2}{10}$ måst öppnas i hela sin utsträckning och nekrotisk böjsena extirperas. Som varaktigt men efter skadan, som nu är läkt, kvarstår *fullständig styvhet* i fingrets mellan- och ytterled samt till cirka hälften inskränkt böjförmåga i dess innerled. Det nu alldeles stela, raka fingret är honom tydligen särskilt hindersamt i hans yrke som skomakare; vilket allt härmed intygas. Lidköping som ovan.

Erik Waller.

t. f. lasarettsläkare.

Bil. 7.

Soldaten nr 380 Granat vid Kungl. Skaraborgs regemente har av mig under tiden 6—9 oktober 1914 behandlats för vulnus infect. digit II man. dx., vilket sår han ådragit sig i regementets arbete den 23 september 1914 och som övergick senare i en tendovaginit. supp. med fullständig styvhet i båda interfalangeallederna genom nekros av senan. Han har för skadan vårdats å Lidköpings lasarett. Det framtida men som uppstått genom fingrets styvhet kommer att *all framtid* kvarstå till *stor inskränkning* av hans arbetsförmåga, då han är skomakare till yrket. Ovanstående intygas. Skövde den 16 mars 1915.

Olof Gertzén.

Leg. Läkare.

Bevittnas: *H. Tham*, Kapten.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 26 häft. (Nr 36.)

Bil. 11.

Till Chefen för Kungl. Skaraborgs regemente.

Med skrivelse till kungl. arméförvaltningens civila departement den 1 maj 1915 har Ni insänt en av indelte soldaten vid regementet nr 380 Karl Axel Granat, vilken under arbete i regementets skomakareverkstad under september månad 1914 ådragit sig kroppsskada i högra pekfingret, gjord ansökan att en årlig livränta måtte på grund av berörda skada tilldelas honom.

Då emellertid Granat såsom tillhörande det indelta manskapet icke är berättigad till ersättning jämlikt nädiga förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, och Granat, som ännu kvarstår i tjänsten, icke äger rätt till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa eller invalidhusfonden, samt enär någon anledning att till Kungl. Maj:t ingå med särskild framställning i ämnet icke syntts föreligga, hava kungl. arméförvaltningens intendents och civila departement, som gemensamt förehaft detta ärende, funnit framställningen icke kunna till någon deras åtgärd föranleda, varom sökanden genom Eder försorg torde underrättas. Stockholm den 24 augusti 1915.

F. Bergenholtz. Fredrik Frölich. K. Radhe. M. Kinnander.
Gustaf Fischer.

Rätt avskrivet intygar: *G. Fridén, Sergeant.*

Bil. 14.

Soldaten Karl Granat, Häggened, Lidköping.

Sedan jag nu noggrant låtit undersöka Eder fråga angående understöd på grund av Eder fingerskada, måste jag tyvärr meddela, att Ni icke synes hava några utsikter att erhålla något sådant vare sig från Vadstena krigsmanshuskassa eller från invalidhusfonden, då skadan icke kan anses vara av den beskaffenhet, att densamma kan föranleda Edert avsked från militärtjänst på grund av invaliditet, och något understöd från ovannämnda kassa eller fond icke lämnas så länge Ni kvarstår i militärtjänst. Vid Eder avgång ur tjänst kommer dock troligen Eder under tjänstgöringen ådragna skada att beaktas vid fastställandet av Eder pension.

Från riksförsäkringsanstalten synes Ni icke heller kunna erhålla någon livränta, då jämlikt kungl. förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, endast värnpliktig, volontär vid hären eller den, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap, därifrån äger rätt till livränta.

Det enda skulle vara, att Ni direkt hänvände Eder till Konungen med underdånig anhållan om erhållande av något tillfälligt understöd. Utsikterna att erhålla sådant torde dock icke vara stora, men det är ju alltid skäl att försöka.

Stockholm den 23 december 1915.

Adolf af Jochnick.»

Handlingarna återgå.

Beträffande övriga vid motionen fogade avskrifter får utskottet hänvisa till motionen.

Arméförvaltningens intendents- och civila departement ha på anmodan av statskontoret avgivit ett så lydande yttrande:

Arméförvaltningens intendents- och civila departement.

»I detta avseende få arméförvaltningens intendents- och civila departement hänvisa till vad uti bilagorna till motionen anförts och särskilt till innehållet i sitt i bilagan nr 11 intagna beslut.

Graden av minskningen i Granats arbetsförmåga har på grund av den från regementschefen inkomna och här bifogade utredningen ej kunnat bestämmas, men torde riks försäkringsanstalten närmare kunna bedöma denna fråga.

I sammanhang härmed får arméförvaltningen meddela, att arméförvaltningen ej har sig bekant, att något fall förekommit, då krigsman, som skadats i tjänsten, tilldelats årligt understöd, medan han ännu däri kvarstår.»

För egen del har statskontoret anført:

Statskontoret.

»Visserligen lär, enligt vad som inhämtas av en från arméförvaltningens intendentsdepartement och civila departementet inkommen, den 20 nästlidne mars daterad skrivelse, vilken statskontoret härmed får i underdånighet överlämna, icke något fall förekommit, då krigsman, som skadats i tjänsten, tilldelats årligt understöd, medan han ännu däri kvarstår; men då av handlingarna framgår, att Granat icke äger någon möjlighet att på annat sätt beredas någon ersättning för den minskning i arbetsförmågan, som honom otvivelaktigt tillskyndats under arbete för statens räkning, synes det billigt, att staten träder hjälpsamt emellan. Att beräkna den lidna skadan — obotlig styvhet i högra handens pekfinger — såsom medförande 50 procents minskning av arbetsförmågan synes dock icke kunna vara riktigt, då nådiga förordningen den 18 juni 1909 om ersättning för kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring, till nämnda procent uppskattar förlusten av alla fingrar på handen samt förlusten av ett pekfinger till allenast 15 procent. Det föreslagna understödsbeloppet torde fördensskull kunna anses väl högt tilltaget.»

På sätt inhämtas av arméförvaltningens yttrande, lär det icke hava förekommit, att krigsman, som skadats i tjänsten, tilldelats årligt understöd, medan han ännu kvarstår däri. Då emellertid, såsom statskontoret framhåller, Granat icke äger möjlighet att på annat sätt beredas någon ersättning för den minskning i arbetsförmågan, som obestriddligen uppkommit under arbete för statens räkning, anser även utskottet billigheten fordra, att staten träder hjälpsamt emellan. Motionären har beräknat nedsättningen av hans arbetsförmåga till minst 50 procent, men har statskontoret — under hänvisning till bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning för kroppsskada, ådragen under militär tjänstgöring — ansett denna beräkning icke vara riktigt, i följd varav

Utskottet.

enligt statskontorets mening understödsbeloppet vore väl högt. I avseende härå må dock erinras, att, såsom också framgår av här ovan intagna läkarbetyg, den uppkomna skadan måste anses vara särskilt hindersam för och vålla högst avsevärd inskränkning i hans yrke såsom skomakare. Under sådana förhållanden anser sig utskottet böra tillstyrka ett understödsbelopp av 200 kronor; och torde detta böra anvisas att utgå å allmänna indragningsstaten från och med början av innevarande år.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 34, må medgiva, att indelta soldaten vid Skaraborgs regemente nr 380 Karl Axel Granat må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tvåhundra kronor att utgå från och med år 1917.

II. Ang. sjöförvarsdepartementet.

Angående
tilläggs-
pension åt
kansli-
sekreteraren
R. A. Sundin.

15:o) I en till riksdagen den 23 mars 1917 avlåten proposition, nr 151, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att kanslisekreteraren i sjöförvarsdepartementet *Rudolf August Sundin* må från och med månaden näst efter den, i vilken han, vid fyllda 67 levnadsår, erhåller avsked från kanslisekreterartjänsten, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta, utöver honom författningsenligt tillkommande pension å 3,500 kronor för år, en tilläggs-pension av 700 kronor årligen.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet i ärendet anført följande:

»Uti en den 24 februari 1916 dagtecknad ansökning har kanslisekreteraren i sjöförvarsdepartementet *Rudolf August Sundin* anhållit om beredande åt honom av förhöjd pension; och har *Sundin* därvid anført huvudsakligen följande.

På anmälan av *Sundin* att han, som vore född den 5 juli 1850, under juli månad 1915 uppnådde den levnads- och tjänstålder, då han enligt kungl. kungörelsen den 12 juli 1878, angående villkoren för åtnjutande av de från 1879 års början fastställda nya löneförmånerna

för vissa avdelningar av Kungl. Maj:ts kansli m. fl., vore förpliktad att med oavkortad lön såsom pension avgå från tjänsten, hade Kungl. Maj:t den 18 juni 1915 medgivit, att han finge kvarstå vid sin tjänst tillsvidare under ett år, räknat från och med den 5 juli 1915.

Sundin, som antagits till extra ordinarie notarie i Svea hovrätt den 20 december 1875 samt erhållit fullmakt såsom registrator i sjöförsvarsdepartementet den 21 mars 1884 och såsom kanslisekreterare därstädes den 22 december 1892, vore enligt lönereglering av 1878 vid avskeds erhållande berättigad till pension å 3,500 kronor. Detta pensionsbelopp stode emellertid icke i rimligt förhållande till av honom från och med år 1911 enligt äldre stat och å provisorisk lönestat uppburna avlöningsförmåner. Sundin anhölle därför, att Kungl. Maj:t måtte bereda honom sådan förhöjning av pensionsbeloppet, som motsvarade den del av det honom tillkommande provisoriska avlöningstillägget, vilken betecknades såsom lön, eller 700 kronor.

Till stöd för ansökningen ville Sundin, med hänvisning på nu rådande dyrtid, framhålla livsmedelsprisens och levnadsomkostnadernas högst väsentliga ökning sedan år 1878. Pensionsbeloppet hade vid nämnda tidpunkt av riksdagen bestämts i proportion till lönebeloppet, men, då detta nu ökats genom provisorisk löneförbättring från och med år 1911, syntes pensionsbeloppet billigtvis böra höjas i samma proportion.

Det stora flertalet av statens tjänstemän hade numera tillförsäkrats de pensionsförmåner, som ansetts vara av tidsomständigheterna påkallade, och det syntes ej vara rättvist, att någon tjänsteman utan egen förskyllan komme i väsentligen sämre ställning. Kanslisekreterartjänsten hade enligt äldre löneregleringar ställts i en mellangrad mellan 1:a och 2:a gradens tjänster i de centrala ämbetsverken, och en jämförelse i pensionshänseende ställde sig sålunda:

	Enligt gammal stat.	Enligt reglerad stat.
Pension för 1:a gradens tjänsteman.....	2,800: —	3,600: — ¹⁾
» » kanslisekreterare	3,500: —	
» » 2:a gradens tjänsteman.....	4,000: —	4,600: —

Vid införande av de provisoriska löneregleringarna för statsdepartementen vid 1910 års riksdag hade visserligen den grundsats uttalats, att en dylik reglering icke skulle komma att verka till för-

¹⁾ Högsta pensionsunderlag utgör 3,700 (ej 3,600) kronor.

höjning av vederbörandes pensioner, men denna grundsats hade av riksdagen åtminstone i ett fall ej upprätthållits, nämligen då genom beslut av 1914 års senare riksdag medgivits, att en större grupp av tjänstemän, nämligen fögderitjänstemän, finge under vissa villkor åtnjuta pension till belopp motsvarande den lön jämte ålderstillägg, de vid avgången från tjänsten uppbyure å såväl ordinarie som extra stat. Då syftemålet därmed torde hava varit att förmå överåriga, ej avgångs- pliktiga fögderitjänstemän att från tjänsten avgå, syntes det kunna ifrågasättas, om Sundin, som ej gjort anmälan om tillämpning på sig av 1907 års pensionslag, vore skyldig att från tjänsten avgå annat än med »oavkortad lön», beräknad enligt 1879 års stat med tillägg av den såsom lön betecknade delen av provisorisk löneförbättring.

Chefen för justitiedepartementet hade till statsrådsprotokollen såväl för den 14 januari 1915 som för den 14 januari 1916 gjort uttalanden av innehåll att, om uppskov med avgörande av frågan angående en slutgiltig reglering av löneförhållandena inom statsdepartementen komme att beträffande viss befattningshavare inverka menligt i pensionshänseende, Kungl. Maj:t icke torde komma att underlåta att i fråga om sådan person tillkommande pension i sinom tid hos riksdagen göra den framställning, som billigheten kunde anses fordra. Vid det senare tillfället hade samma departementschef även uttalat sig i fråga om det pensionsbelopp, som befattningshavare i statsdepartementen under nuvarande förhållanden billigtvis kunde påräkna. För så vitt Sundin vore bekant, hade vid 1915 och 1916 års riksdagar hittills ej förekommit någon gensaga mot dessa uttalanden.

Det avdrag å 200 kronor för år räknat, som enligt riksdagens beslut skulle göras vid utbetalning av Sundin tillkommande provisoriskt avlöningstillägg, motsvarade innehållen avgift för egen pensionering, varav han vid avgång med pension enligt gammal stat ej skulle hava något gagn. Då Sundin från och med år 1911 mot förhöjd avlöning åtagit sig väsentligt utsträckt tjänstgöring, vilket fortgått allt sedan dess, syntes det obilligt, om denna löneförhöjning ej skulle hava något inflytande på pensionsbeloppet.

Slutligen erinrades, att löneregleringskommittén i utlåtande den 30 april 1915, i ärende angående förhöjd pension åt registratorn i justitiedepartementet O. L. Rooth, i anslutning till ett däri av statskontoret i sådant hänseende gjort uttalande, givit uttryck även för sin del åt den mening, att, allt efter som tiden ginge utan att för statsdepartementen en definitiv lönereglering bragts till stånd, det för departements-tjänstemännen obilliga uti deras otillfredsställande pensionsförhållanden

desto starkare måste framträda. Det obilliga mot nämnda tjänstemän i detta hänseende hade tydligen skärpts därigenom att med det fortgående genomförandet av slutliga löneregleringar allt flera av statsförvaltningens befattningshavare i liknande ställning vunnit förbättrade pensionsförmåner, under det att en departementstjänsteman, efter det han under allt flera år varit på grund av provisorisk lönereglering i åtnjutande av förhöjda avlöningsförmåner, likväl, då avgångsåldern inträdde, hänvisades till en pension, som stode i missförhållande till den under en följd av år erhållna avlöningen.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande av den 28 februari 1916 *Statskontoret.* i detta ärende anfört följande.

Då kanslisekreteraren Sundin icke gjort sådan anmälan, som funnes omförmäld i 18 § a) av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, och icke heller av annan anledning vore underkastad bestämmelserna i nämnda lag, skulle i fråga om sökandens rätt till pension komma till tillämpning kungl. brevet den 1 juni 1877, enligt vilket tjänstinnehavare, vars avlöning vore fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, ägde, då han uppnått 65 levnads- och minst 35 tjänstår, vid avskedstagandet från tjänsten å allmänna indragningsstaten undfå pension till lörens hela belopp. På grund därav och då sökanden enligt egen uppgift vore född den 5 juli 1850 och således 65 år gammal samt räknade mer än 35 år i statens tjänst, syntes sökanden, vilken enligt gällande stat uppbure, förutom tjänstgöringspenningar, lön till belopp av 2,500 kronor jämte ålderstillägg därtill å tillhoppa 1,000 kronor, kunna vid erhållande av nådigt avsked förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten ägde rum, under sin återstående livstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 3,500 kronor.

Beträffande Sundins framställning att honom måtte beredas pensionsförhöjning till belopp, motsvarande den del av det honom tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som betecknats såsom lön, eller 700 kronor, erinrade statskontoret, att dylika framställningar förut varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Då statskontoret för sin del ansåge billigt, att tjänstinnehavare, som efter att i många år hava varit i åtnjutande av provisoriskt avlöningstillägg nödgades avgå från tjänsten, innau definitiv reglering kommit till stånd, erhöle pension till belopp, som stode i skäligt förhållande till avlöningen i dess helhet, hemställde statskontoret — under åberopande tillika av vad vederbörande departementschef anfört till statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 14 januari

1916 vid anmälan av frågan om provisorisk lönereglering för departementen — att Kungl. Maj:t, med bifall till förevarande underdåniga ansökning, måtte föreslå riksdagen att bevilja sökanden en tilläggspension å 700 kronor att från allmänna indragningsstaten utgå under hans återstående livstid från samma tidpunkt, då han komme i åtnjutande av den honom författningsenligt tillkommande pensionen.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har, på grund av nådig remiss, den 30 mars 1916 avgivit underdånigt utlåtande i förevarande ärende och därvid anfört följande.

Kommittén hade redan förut i tre särskilda fall avgivit underdåniga utlåtanden i anledning av enahanda ansökningar som den av kanslisekreteraren Sundin gjorda, nämligen den 27 februari 1912 i anledning av ansökning av f. d. registratorn i ecklesiastikdepartementet E. F. H. Westerling, den 1 april 1913 i anledning av ansökning av kanslisekreteraren i civildepartementet C. G. Edman och den 30 april 1915 i anledning av ansökning av förenämnde registratorn Rooth. Kommittén hade ej ansett sig kunna tillstyrka dessa ansökningar, vilka ej heller vunnit bifall.

Då löneregleringskommittén intagit denna ståndpunkt, hade kommittén haft uppmärksamheten fästad vid den omständigheten, att, då vid 1910 års riksdag första gången av Kungl. Maj:t framlagts förslag om provisoriska löneregleringar för befattningshavare i statsdepartementen, det uttryckligen betonats, att en provisorisk lönereglering icke komme att verka till förhöjning av vederbörandes pensioner.

Vidare hade kommittén bemärkt, att man vid beviljandet år 1910 av provisoriska löneregleringar för befattningshavare i statsdepartementen förutsatt, att definitiv lönereglering för dem icke skulle kunna komma till stånd förr än tidigast med 1916 års ingång.

I det utlåtande, kommittén den 30 april 1915 avgivit i ovannämnda ärende angående ifrågasatt tilläggspension åt registratorn Rooth, hade kommittén emellertid bragt i erinran frågan om en definitiv lönereglering för befattningshavare i statsdepartementen.

Kommittén hade därvid i anslutning till ett av statskontoret i sådant hänseende gjort uttalande även för sin del givit uttryck åt den mening, att, allt eftersom tiden ginge utan att för statsdepartementen en definitiv lönereglering bragts till stånd, det för departementstjänstemännen obilliga uti deras otillfredsställande pensionsförhållanden måste desto starkare framträda.

Det hade vidare av kommittén framhållits, hurusom det obilliga mot nämnda tjänstemän i detta hänseende tydligen skärpts därigenom, att med det fortgående genomförandet av slutliga lönerogleringar allt flera av statsförvaltningens befattningshavare i liknande ställning vunnit förbättrade pensionsförmåner, under det att en departements-tjänsteman, efter det han under allt flera år varit på grund av provisorisk löneroglering i åtnjutande av förhöjda avlöningsförmåner, likväl, då avgångs-åldern inträdde, hänvisades till en pension, som stode i missförhållande till den under en följd av år erhållna avlöningen.

Toge man därjämte hänsyn till det maktpåliggande och ansvarsfulla samt alltmera såväl i intensitet som i kvalitet krävande arbete, som påvilade departementen såsom statsförvaltningens högsta organ och som gjorde det synnerligen önskvärt att kunna dit vinna och där bibehålla dugande arbetskrafter, syntes det kommittén jämväl ur det allmännas synpunkt vara av stor betydelse, att för befattningshavarna i statsdepartementen pensionsförhållandena bleve snarast ske kunde ordnade på tillfredsställande sätt.

Kommittén hade emellertid ansett otvivelaktigt, att såväl med hänsyn till bestämmelser i den civila pensionslagen som med avseende å förhållandet till civilstatens änke- och pupillkassa pensionsfrågan bäst och lämpligast löstes genom och i sammanhang med definitiv löneroglering för befattningshavare i statsdepartementen; och det hade synts kommittén, som om det ej skulle vara omöjligt, att en dylik löneroglering skulle kunna komma till stånd utan avvaktan å det slutliga avgörandet av det svårlösta och omfattande samt jämväl på grundlagsändringar beroende spörsmålet om departementalreformen.

Kommittén hade ansett vissa anförda exempel från andra verk bestyrka dess uppfattning i nämnda hänseende.

Detta lönerogleringskommitténs yttrande hade föranlett chefen för justitiedepartementet att, då pensionsärendet angående registratorn Rooth den 28 maj 1915 avgjordes, ånyo inför Kungl. Maj:t anmäla den redan tidigare behandlade frågan om en definitiv löne- och pensionsreglering för statsdepartementens befattningshavare ävensom vissa i samband därmed stående spörsmål, bland annat om vidtagande av åtgärder till lättande av departementens arbetsbörda.

Departementschefen hade därvid uttalat såsom sin mening, att en bearbetning av de förslag, som avgivits av de den 11 december 1908 tillsatta så kallade departementalkommitterade, borde äga rum.

På departementschefens hemställan hade Kungl. Maj:t beslutit uppdraga åt dåvarande landssekreteraren, numera landshövdingen Axel

Schotte att biträda i justitiedepartementet med verkställande av ytterligare utredning — under förutsättning att nuvarande statsdepartement till antal och huvudsakliga verksamhetsområden tillsvidare bibehålles och att de centrala verkens ställning förbleve densamma som nu — *dels* huru, genom decentralisation av ärenden samt förenklingar i arbetssättet, de nuvarande statsdepartementens arbetsbördor skulle kunna lindras och begränsas, *dels* rörande de åtgärder, som kunde ifrågasättas för att tillförsäkra departementen de bästa möjliga arbetskrafter, *dels* huruvida överflyttningar av ärendesgrupper mellan departementen borde äga rum, *dels* och beträffande lämpligaste sättet för handläggning och expediering inom de centrala verken av regeringsärenden, samt huru nödigt samarbete mellan olika verk vid handläggning av ärenden, som vore gemensamma för flera verk, borde vinnas; och hade landshövdingen Schotte tillika erhållit i uppdrag att utarbета de författningsförslag, som påkallades av utredningen och därmed sammanhängande spörsmål.

Åt löneregeringskommittén hade Kungl. Maj:t uppdragit att, utan avvaktan på lösningen av spörsmålet om mera genomgripande förändringar i statsdepartementens organisation, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om en definitiv löne- och pensionsreglering för befattningshavarna i statsdepartementen.

Beträffande denna regleringsfråga hade sedermera inom kommittén under en avsevärd del av hösten 1915 utförts ett icke ringa förberedande utredningsarbete. Därutöver hade emellertid kommittén på grund av den stora mängd brådskande ärenden, som i oavbruten följd till densamma hänskjutits, ej kunnat finna tillfälle att sysselsätta sig med frågan.

Till det statsrådsprotokoll över justitiedepartementsärenden för den 14 januari 1916, som bifogats 1916 års statsverksproposition, hade chefen för justitiedepartementet under punkt 1 (provisorisk löneregering för justitiedepartementet) meddelat, att den förhoppning han vid tiden för ifrågavarande uppdrags lämnande åt landshövdingen Schotte och löneregeringskommittén hyst därom, att frågan om en slutgiltig löneregering för åtminstone flertalet befattningshavare inom statsdepartementen skulle kunna föreläggas redan 1916 års riksdag, icke syntes kunna gå i uppfyllelse.

Efter att hava lämnat upplysning om fortgången av de åt landshövdingen Schotte och löneregeringskommittén anförtrodda utredningarna hade departementschefen anmält, att han, efter samråd med övriga departementschefer, ansett sig böra avstå från försöket att få de

för förevarande frågas avgörande nödvändiga utredningarna slutförda så tidigt, att frågan skulle kunna av Kungl. Maj:t hänskjutas till avgörande av 1916 års riksdag.

Med beklagande av att tillförandet åt statsdepartementen av den förstärkning av arbetskrafterna, varav de ostridigt vore i stort behov, på detta sätt bleve fördröjt hade chefen för justitiedepartementet emellertid, vad beträffade de enskilda tjänstemännens intresse av frågans lösning, framhållit, att för nuvarande ordinarie befattningshavare detta uppskov dock ej torde bliva av allt för stor betydelse i löne- eller pensionsavseende. Det syntes nämligen departementschefen få anses sannolikt, att de flesta av dem genom en definitiv löne reglering ej skulle komma att tillerkännas åtminstone avsevärt högre löne förmåner än de, av vilka de nu vore i åtnjutande enligt den för dem gällande provisoriska löne regleringen. Skulle vidare någon av samma befattningshavare komma att, innan den slutgiltiga löne regleringen komme till stånd, avgå från sin tjänst, kunde man förvänta, att, på sätt redan tidigare framhållits, Kungl. Maj:t icke komme att underlåta att hos riksdagen göra den framställning om förbättrad pension, som billigheten kunde anses fordra. Med billighet syntes departementschefen vara mest överensstämmande, att åt dylik befattningshavare tillerkändes den pension, som kunde beräknas hava bort komma honom till del, därest den slutgiltiga löne och pensions regleringen trätt i tillämpning redan med 1916 års ingång, d. v. s. vid den tidpunkt, från vilken den skulle hava kommit att gälla, därest löne regleringsfrågan, såsom från början varit ämnat, fått sin lösning redan vid 1915 års riksdag.

Då sålunda den väntade definitiva regleringen av löne förhållandena inom statsdepartementen syntes kunna vinna tillämpning tidigast från och med den 1 januari 1918, hade departementschefen ansett, att jämväl för år 1917 borde under vederbörande huvudtitlar begäras medel å extra stat till den provisoriska löne reglering för befattningshavare i departementen, som varit gällande från och med år 1911.

Det kunde nämnas i detta sammanhang, att statsutskottet i utlåtande den 10 mars 1916, nr 7, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, såsom ett skäl mot att, på sätt Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit, då inrätta en ny särskild föredragandetjänst inom finansdepartementet, erinrat att, enligt vad chefen för justitiedepartementet ställt i utsikt, förslag till en definitiv reglering av löne förhållandena inom statsdepartementen beräknades kunna framläggas vid 1917 års riksdag.

Kanslissekreteraren Sundin hade till stöd för sin framställning åberopat, bland annat, det medgivande i pensionshänseende, som vid 1914 års senare riksdag gjorts till förmån för vissa fögderitjänstemän.

Enligt kommitténs övertygelse skulle riksdagen emellertid näppeligen hava gjort detta medgivande, om det icke gällt, att till avgång från tjänsten förmå överåriga fögderitjänstemän, vilka såsom icke underkastade skyldighet att vid uppnådd viss levnadsålder avgå kvarstodo för att avvakta väntad löne- och därmed följande pensionsreglering. För fögderitjänstemän, som utnämnts före den 1 april 1900, gällde nämligen enligt de i kungl. kungörelser den 31 maj 1878 och den 28 maj 1880 innefattade avlöningsvillkor icke *skyldighet* att avgå från tjänsten vid viss levnads- och tjänsteålder. Först genom kungörelse den 31 mars 1900 förordnades, att den, som efter sistnämnda dag utnämndes till befattning, med vilken följde rätt till pension från allmänna indragningsstaten, skulle vara underkastad de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunde varda stadgade.

Vad åter beträffade kanslissekreteraren Sundin, gällde för honom ovan omförmälda kungörelse den 12 juli 1878 angående villkoren för åtnjutande av de från 1879 års början fastställda nya löneförmånerna för vissa avdelningar av Kungl. Maj:ts kansli m. fl.

Enligt denna kungörelse skulle tjänsteman, då han uppnått 65 levnads- och minst 35 tjänstår, vara *förpliktad* att med *oavkortad lön* såsom pension å allmänna indragningsstaten avgå från tjänsten, Kungl. Maj:t likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade prövades kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kunde finnas villig att kvarstå i densamma.

Sundin hade sökt göra gällande, att det i nämnda stadgande förekommande uttrycket »oavkortad lön» skulle för honom kunna anses omfatta icke blott den lön, som utginge enligt den från 1879 års början gällande lönestaten, utan även den del av det provisoriska avlöningstillägget, som betecknats såsom lön.

Uppenbart torde emellertid vara, att denna uppfattning vore oriktig. Med omförmälda uttryck i kungörelsen den 12 juli 1878 kunde, såsom ock framginge av inledningen till författningen, givetvis icke avses annat än lön enligt nyssnämnda, från 1879 års början gällande lönestat.

Kanslissekreteraren Sundin syntes vidare i förevarande ansökning hava antagit, att det avdrag å 200 kronor, för år räknat, som skolat göras vid utbetalningen av honom tillkommande provisoriskt avlönings-

tillägg, vore att betrakta såsom avgift för egen pensionering, men, om detta varit Sundins mening, vore det uppenbarligen beroende på en missuppfattning beträffande ändamålet med berörda avdrag.

Avdraget vore nämligen — såsom kommittén i sina underdåniga utlåtanden angående f. d. registratorn Westerlings, kanslissekreteraren Edmans och registratorn Rooths förenämnda ansökningar framhållit — ingalunda avsett att utgöra något bidrag till vederbörandes egen pensionering, utan avdragandet vore endast att betrakta såsom en åtgärd, varigenom man velat undvika att vid en definitiv löneroglering vederbörande, till följd av den därmed förbundna skyldigheten att bidra till kostnaden för beredande av pension, skulle komma att lida minskning i den avlöning, han åtnjutit enligt äldre stat och på grund av provisorisk löneroglering.

Oavsett vad sålunda anförts mot vissa punkter i Sundins ansökning, torde det ej kunna förnekas, att frågan om departementstjänstemännens pensionsförhållanden numera inträtt i ett annat skede än det, då kommittén den 30 april 1915 avgav sitt ovan omförmälda utlåtande angående tilläggspension åt registratorn Rooth.

I detta utlåtande hade kommittén framhållit, att det vid framläggande år 1910 av förslag om provisoriska lönerogleringar för befattningshavare i statsdepartementen uttryckligen betonats, att en provisorisk löneroglering icke komme att verka till förhöjning av vederbörandes pensioner, samt att man vid beviljandet år 1910 av de provisoriska lönerogleringarna för nämnda befattningshavare förutsatt, att definitiv löneroglering för dem icke skulle kunna komma till stånd förr än tidigast med 1916 års ingång.

Vid avlåtandet av sitt omförmälda utlåtande den 30 april 1915 hade kommittén emellertid funnit anledning påpeka, att allt efter som tiden ginge utan att för statsdepartementen en definitiv löneroglering bragts till stånd, det för departementstjänstemännen obilliga uti deras otillfredsställande pensionsförhållanden måste desto starkare framträda.

Såsom förut omförmälts, hade till följd av inträffade omständigheter frågan om en definitiv löneroglering för befattningshavare i statsdepartementen — som från början torde hava varit avsedd att kunna lösas redan vid 1915 års riksdag — ännu icke kunnat bringas till ett slutligt avgörande.

Vid sådant förhållande syntes fog finnas för att Kungl. Maj:t, på sätt chefen för justitiedepartementet förutsatt, i de fall, då befattningshavare i statsdepartementet härefter avginge från sin tjänst, innan den slutgiltiga lönerogleringen komme till stånd, hos riksdagen gjorde fram-

ställning om förbättrad pension. Förevarande ärende torde innefatta ett sådant fall, då framställning till riksdagen i berörda hänseende billigtvis borde göras.

Vad anginge beloppet av den tilläggspension, som borde äskas för kanslisekreteraren Sundin, hade han själv hemställt, att den skulle bestämmas till 700 kronor, motsvarande, enligt vad i ansökningen för-
mälles, den del av det honom tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som »betecknas såsom lön».

I anledning därav ville kommittén erinra, att, alltsedan den provisoriska löneregleringens genomförande från och med år 1911, provisoriskt avlöningstillägg till kanslisekreterare, med ett undantag, varom nu icke vore fråga, upptagits till 1,200 kronor, varav 700 kronor skulle anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg, men att till iakttagande vid utbetalningen varit och fortfarande vore stadgat, att å lönen skulle avdragas, efter år räknat, så stort belopp — avrundat, om sådant erfordrades för vinnande av jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal — som motsvarade den pensionsavgift, vilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skulle hava av vederbörande befattningshavare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig. Därvid borde dock iakttagas, att den, som oberoende av den provisoriska löneregleringen vore skyldig att erlagga pensionsavgift enligt berörda lag, skulle därutöver vidkännas allenast så stort avdrag, som betingades av lönetillökningen vid den provisoriska löneregleringen, varvid avdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, avrundades på förut angivet sätt. (Bestämmelsen i detta sistnämnda hänseende hade ej varit tillämplig på Sundin, enligt vad av statskontorets utlåtande i förevarande ärende framginge.)

Vid beräkandet av anslag till provisoriska avlöningstillägg hade man utgått ifrån, att ett på angivet sätt beräknat avdrag å den såsom lön betraktade delen av avlöningstillägget skulle ske. För kanslisekreterare, som, såsom fallet vore med Sundin, kommit i åtnjutande av andra ålderstillägget å lönen och å vilken pensionslagen icke vore tillämplig, utgjorde avdraget, på föreskrivet sätt avrundat, 200 kronor. Den del av det Sundin tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som ansåges såsom lön, hade således faktiskt utgått med allenast 500 kronor.

Löneregleringskommittén ansåge sig icke kunna tillstyrka, att den tilläggspension, som kunde komma att beviljas Sundin, bestämdes till högre belopp än det sistnämnda.

Det finge ej heller förbises, att de befattningshavare i nyreglerade ämbetsverk, vilka ingått å ny avlöningsstat, vore underkastade lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension, och att enligt denna gällde såsom regel, att för erhållande av oavkortad eller hel pension manlig tjänst innehavare skulle hava uppnått, jämte 35 tjänstår, 67 levnadsår.

Kanslisekreteraren Sundin hade emellertid enligt förenämnda kungörelse den 12 juli 1878 varit förpliktad att, efter uppnådda 35 tjänstår, avgå från tjänsten redan vid 65 års ålder, därest han ej erhållit tillstånd att kvarstå i densamma tillsvidare under ett år, räknat från och med den 5 juli 1915.

Löneregleringskommittén hemställde,

att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Sundin finge från och med månaden näst efter den, varunder avsked från kanslisekreteraretjänsten beviljades honom, under sin återstående livstid, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggs pension till belopp av 500 kronor.

Löneregleringskommitténs ledamot herr Stenström avgav vid detta ärendes behandling i kommittén särskilt yttrande, så lydande:

»Sedan under nu pågående löneregleringsperiod nya, förhöjda avlöningsstater hunnit beslutas för allt flera av den centrala statsförvaltningens verk och myndigheter inträdde den tidpunkt, då rättvisa och billighet funnos kräva, att jämväl andra, med de nyreglerade jämförliga statsmyndigheter erhöilo förbättrade avlöningar tidigare, än som kunde ske medelst genomförande av successiva definitiva lönerregleringar för dem en efter annan. Denna uppfattning gällde ej minst för statsdepartementens vidkommande.

Såsom den lämpliga formen för en dylik löneförbättrings åstadkommande framstod antagandet av en provisorisk lönerreglering. Efter det i sådant syfte beträffande statsdepartementen yttranden avgivits av departementalkommittérad och lönerregleringskommittén, framlade Kungl. Maj:t förslag i ämnet för 1910 års riksdag. Denna beslöt ock en provisorisk lönerreglering för departementen, vilken därefter alltjämt år för år medgivits.

Den ledande synpunkten vid nämnda provisoriska reglering har varit, att departementens befattningshavare borde så nära som möjligt vore utan föregripande av den blivande definitiva lönerregleringen i avlöningshänseende jämställas med jämförliga befattningshavare i definitivt nyreglerade centrala ämbetsverk (normaltyp: statskontoret). I anslutning härtill hava ock de genomförda definitiva lönerregleringarna fått tjäna till förebild för den provisoriska regleringen. Sålunda blevo de totala belopp, vilka funnos böra i avlöningsförhöjning komma de särskilda befattningshavarna till godo, fördelade mellan de olika avlöningstitlarna lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, därvid naturligen samma synpunkter måste varit bestämmande, som lagts till grund för motsvarande fördelning av totalavlöningarna vid

*Särskilt
yttrande.*

de definitiva lönerégleringarna. Och likasom för befattningshavare med definitivt reglerad avlöning visst avdrag å lönen äger rum, utgörande bidrag till egen pensionering, så skulle befattningshavare med provisoriskt reglerad avlöning vidkännas ett avdrag å sin lön, motsvarande — ehuru dock till befattningshavarens nackdel förhöjt genom avrundning uppåt — nyssnämnda pensionsavgift, på det att icke vid en definitiv reglering den avlöning, som då erhöles, skulle bliva mindre än den dittills erhållna.

Redan vid den provisoriska regleringens första antagande utgick man emellertid från den förutsättning, att den blivande definitiva lönerégleringen ej skulle fördröjas alltför länge, ehuru väl man ej vågade antaga, att densamma skulle kunna träda i tillämpning tidigare än med 1916 års ingång. I betraktande härav ansågs det vid framläggandet av 1910 års förslag till provisorisk löneréglering kunna och böra uttalas, att en sådan reglering ej skulle verka till förhöjning av vederbörande befattningshavares rätt till pension enligt gällande ordinarie stats föreskrifter. I pensionsavseende lämnades alltså departementens befattningshavare att tillsvidare kvarstå i en ställning, som, på sätt lönerégleringskommittén uttryckt det, stod i missförhållande till den erhållna avlöningen.

Genom den totala avlöningsförhöjning och dennas fördelning på olika titlar, som åvägabragts medelst de nu till sin anledning och sina huvudsakliga karaktärsdrag berörda provisoriska lönerégleringarna, har alltifrån och med år 1910 angivits måtten i olika avseenden för den löneförbättring, som rättvisa och billighet ansetts kräva för statsdepartementens befattningshavare.

Vid bedömandet av dessa befattningshavares sålunda genom provisorisk reglering skapade ställning i avlönings- och pensionshänseende måste en väsentlig förändring av förhållandena erkännas numera hava ägt rum. Förändringen berör ställningen i pensionsavseende. Den förutsättning, på grund varav man ansåg sig kunna låta ifrågavarande befattningshavare kvarbliva vid en alltför ringa pensionsrätt, måste nämligen anses nu hava brustit. För 1916 års riksdag föreligger intet förslag till definitiv löneréglering för dessa befattningshavare, och ännu alltjämt kan det icke med någon säkerhet förutses, när en dylik reglering kan varda genomförd och träda i tillämpning.

Vid sådant förhållande måste det anses påkallat, att en sådan förbättring av de här avsedda befattningshavarnas pensionsrätt åstadkommes, som undanröjer det ovan omförmälda missförhållandet till deras sedan flera år erhållna avlöning. Beträffande måttet av denna förbättring har, på sätt i lönerégleringskommitténs utlåtande omförmäles, chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 anfört, att med billigheten syntes mest överensstämmande, att åt befattningshavare, varom fråga är, tillerkändes den pension, som kunde beräknas hava bort komma honom till del, därest den slutgiltiga löne- och pensionsregleringen trätt i tillämpning redan med 1916 års ingång, d. v. s. vid den tidpunkt, från vilken den skulle hava kommit att gälla, därest lönerégleringsfrågan, såsom från början varit ämnat, fått sin lösning redan vid 1915 års riksdag.

Den sålunda angivna ledande synpunkten synes mig riktig.

Nu har, så vitt jag förmår bedöma, sedan år 1910 icke inträffat något förhållande av den beskaffenhet, att rättvisans och billighetens krav i avseende å befattningshavarnas i statsdepartementen avlöning skulle kunna anses tillgodosedda

med en mindre del av denna avlöning i egentlig lön än det sammanlagda belopp, som alltsedan år 1910 på ordinarie och provisorisk stat ansetts böra vara av sådan löns natur. Vad som redan år 1910 ansågs i förevarande hänseende rättvist och billigt, synes mig svåriligen nu kunna vara för högt tilltaget. Skall man då icke bryta det samband mellan den egentliga lörens och pensionens belopp, som genom 1907 års allmänna civila pensionslag fastslogs och allt sedan dess vid verkställda lönerogleringar — fränsett av särskilda undantagsförhållanden betingade undantag — upprätthållits, så synes mig nyssberörda sammanlagda lönebelopp också böra rätt- och billigtvis antagas såsom bildande pensionsunderlag i överensstämmelse med den i nämnda pensionslags § 3 a) innehållna allmänna regel.

Att i det här förevarande fallet kanslisekreteraren Sundin ej fått uppbära hela det belopp, som enligt ordinarie och provisorisk stat är att anse såsom lön, utan i enlighet med den provisoriska lönerogleringens föreskrifter fått vidkännas visst avdrag å samma belopp, synes mig icke ensamt för sig innefatta tillräcklig anledning att sätta pensionen lägre än lönen. Det avdrag å lönen, som innehavaren av en nyreglerad befattning för år får vidkännas i form av avgift till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare, varifrån pensionen är avsedd att bekostas, lär icke ifrågasättas kunna medföra, att den årliga pensionen för honom skulle begränsas till samma belopp, som han verkligen utbekommit i lön. Lika litet synes det ovannämnda avdrag, som kanslisekreteraren Sundin måst vidkännas och som för statsverket, vilket har att å sin indragningsstat bekosta Sundins pension, representerar en lika besparing eller en besparad utgift, böra medföra, att Sundins pension begränsas till allenast det belopp, han för år fått uppbära såsom lön.

Ej heller ser jag någon anledning i övrigt att bryta förutnämnda samband mellan lön och pension sålunda, att, medan en nu redan flerårig uppskattning av billighetens fordringar i avseende å lörens storlek bibehålles, en annan billighetsuppskattning införes beträffande pensionens tillbörliga belopp.

Med återopande av de synpunkter, å vilka jag med hänsyn till den vikt i principiellt avseende, som synt mig tillkomma frågan om bestämmandet av den här ifrågasatta pensionens belopp, sökt härovan så fullständigt som skett giva uttryck, har jag inom lönerogleringskommittén framfört den uppfattning, att det av gällande allmänna civila pensionslag antagna sambandet mellan egentlig lön och pension borde i den förevarande pensionsfrågan upprätthållas, så långt förhållandena det medgäve.

I enlighet med denna uppfattning anser jag, att, därest kanslisekreteraren Sundin, vilken ostridigt har att räkna mer än 35 tjänstår, vid sin avgång från den tjänst han innehar fyllt 67 levnadsår, vederbörlig framställning bör göras om en årlig pension för honom å allmänna indragningsstaten till belopp av 4,200 kronor.

Såvitt handlingarna i detta ärende utvisa, har emellertid Sundin i avseende å anstånd med avsked från tjänsten icke hittills beviljats vidsträcktare rätt än att kvarstå däri tills vidare intill den 5 juli 1916, vilken dag han fyller 66 år. För det fall att Sundin kommer att avgå från sin tjänst före uppnådda 67 levnadsår, synes mig, att för honom bör ifrågasättas en årspension, vilken understiger 4,200 kronor med ett belopp, som må anses skäligt med hänsyn till längden av den för Sundin till uppnåendet av 67 levnadsår återstående tiden.»

Departements-
chefen.

Till en början anhåller jag få erinra, att Eders Kungl. Maj:t den 30 juni 1916 medgivit, att kanslisekreteraren Sundin må kvarstå vid sin tjänst tillsvidare till den 5 juli 1917, då han fyller 67 år.

I likhet med statskontoret och löneregreringskommittén och på de av dem anförda skälen finner jag rättvisa och billighet kräva, att Sundin beredes en tilläggspension utöver det pensionsbelopp, 3,500 kronor, vartill han, enligt vad i ärendet blivit upplyst, vid sin förestående avgång ur tjänsten är enligt gällande stadganden berättigad. Att denna tilläggspension bör bestämmas till sådant belopp, att pensionen i sin helhet icke kommer att stå i missförhållande till de löneförmåner, som Sundin från och med år 1911 enligt äldre stat och provisorisk lönestat uppburit, synes ävenledes skäligt. Såsom av den föregående redogörelsen för den i ärendet föreliggande utredningen framgår, hava beträffande pensionsbeloppet olika meningar uttalats av å ena sidan löneregreringskommitténs majoritet och å andra sidan statskontoret och en ledamot av nämnda kommitté. För min del finner jag synnerligen goda skäl — jag kan beträffande dessa inskränka mig till en hänvisning till de synpunkter, åt vilka förenämnda ledamot av löneregreringskommittén i sin skiljaktiga mening givit uttryck — hava anförts till förmån för tilläggspensionens bestämmande till 700 kronor, varigenom det sammanlagda pensionsbeloppet kommer att uppgå till 4,200 kronor. Det lär nämligen enligt min mening icke kunna förnekas, att tilläggspensionens bestämmande till detta belopp står i närmaste överensstämmelse med de grunder, på vilka 1907 års allmänna pensionslag är byggd och vilka torde i föreliggande fall böra följas. Ett sålunda till 4,200 kronor bestämt pensionsbelopp kommer även att stå i lämpligt förhållande till de pensioner — 3,700, respektive 4,600 kronor — som enligt löneregreringskommitténs den 15 februari innevarande år avgivna betänkande och förslag rörande reglering av löneförhållanden m. m. för befattningshavare i statsdepartementen skulle beredas andra, respektive första kanslisekreterare.

Jag tillåter mig slutligen tillägga, att, enligt vad jag inhämtat, Sundin ej önskar någon ytterligare förlängning av den honom medgivna rätten att kvarstå i tjänst och ej heller är sinnad att anhålla om avsked ur tjänsten före den 5 nästa juli.»

Utskottet.

Även utskottet anser rättvisa och billighet fordra, att kanslisekreteraren Sundin beredes en tilläggspension utöver det pensionsbelopp, 3,500 kronor, vartill han enligt gällande bestämmelser är berättigad, då han avgår från sin tjänst. Beträffande beloppet av denna hava, såsom av utredningen framgår, olika meningar gjort sig gällande.

Löneregleringskommittén har för sin del ansett tilläggspensionen böra stanna vid ett belopp av 500 kronor, varemot statskontoret ävensom en ledamot av kommittén funnit beloppet böra bestämmas till 700 kronor. Detta sistnämnda förslag har upptagits i Kungl. Maj:ts proposition.

Såsom av handlingarna i ärendet framgår, har Sundin i sin egenskap av kanslisekreterare från och med år 1911 uppburit ett provisoriskt lönetillägg till belopp av 1,100 kronor, varav 700 kronor skulle anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg. Emellertid hade, såsom löneregleringskommittén framhåller, till iakttagande vid utbetalningen stadgats och vore fortfarande stadgat, att å lönen skulle avdragas, för år räknat, så stort belopp, som motsvarade den pensionsavgift, vilken enligt 1907 års pensionslag skulle hava erlagts av vederbörande befattningshavare såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig, allt enligt vissa angivna föreskrifter.

I avseende härå har kommittén framhållit, att man vid beräkning av anslag till provisoriska avlöningstillägg utgått ifrån, att ett dylikt avdrag skulle ske. För kanslisekreterare, som i likhet med Sundin kommit i åtnjutande av andra ålderstillägget å lönen och å vilken pensionslagen icke vore tillämplig, utgjorde avdraget, på föreskrivet sätt avrundat, 200 kronor. Den del av det Sundin tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som avsåges såsom lön, hade således faktiskt utgått med allenast 500 kronor. Tilläggspensionen borde därför enligt kommitténs mening icke bestämmas högre än till sistnämnda belopp.

Kommittén har vidare ansett sig böra erinra, att de befattningshavare i nyreglerade verk, vilka ingått å ny avlöningsstat, vore underkastade 1907 års lag och att enligt denna gälde såsom regel, att för erhållande av oavkortad eller hel pension, manlig tjänst innehavare skulle hava uppnått, jämte 35 tjänstår, 67 levnadsår, Sundin åter, vilken icke vore underkastad nämnda lag, hade enligt de för honom gällande bestämmelser varit förpliktad att, efter uppnådda 35 tjänstår, avgå från tjänsten vid 65 års ålder, men erhållit tillstånd att kvarstå tillsvidare under ett år, räknat från och med den 5 juli 1915, och därefter ytterligare till den 5 juli 1917, då han fyllde 67 år.

Av vad löneregleringskommittén sålunda anfört framgår, att Sundin av det provisoriska avlöningstillägget i verkligheten icke uppburit mer än, förutom tjänstgöringspenningar och ortstillägg, ett mot lön svarande belopp av 500 kronor. På nu angivna och av löneregleringskommittén i övrigt anförda skäl har utskottet ansett sig böra ansluta sig till löneregleringskommitténs förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att kanslissekreteraren i sjöförsvarsdepartementet Rudolf August Sundin må från och med månaden näst efter den, i vilken han, vid fyllda 67 levnadsår, erhåller avsked från kanslissekreterartjänsten, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta, utöver honom författningsenligt tillkommande pension å 3,500 kronor för år, en tilläggspension av femhundra kronor årligen.

Angående
understöd åt
daglönaren
A. V. Hanssons
änka och
dotter.

16:o) I en inom andra kammaren av herr *Ingvarson* väckt motion, nr 107, har motionären hemställt, »att riksdagen måtte bevilja änkan efter framlidne daglönaren vid flottans varv i Karlskrona, nr 197 *Anton Viktor Hansson*, så länge hon lever ogift, en årlig livränta av 500 kronor».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Den 7 augusti 1913 omkom daglönaren vid Karlskrona örlogsvarv, nr 197 *Anton Viktor Hansson* genom en händelse, som närmast har karaktären av olycksfall. En arbetskamrat, som led av epilepsi, tilldelade honom under ett epileptiskt anfall flera starka slag, vilka enligt efter obduktion avgivet läkareutlåtande torde ha framkallat hjärtförlamning. *Hansson*, som erhållit synnerligen goda vitsord för skötsamhet och duglighet, var gift, och efterlämnade hustru och flera barn, av vilka de två yngsta vid hans fränfalle voro resp. 15 och 11 år gamla. Dessa hans efterlämnade anhöriga, av vilka hustrun, nu 56 år gammal, är sjuklig, ena dottern minderårig och den andra mindre arbetsför, sakna nu existensmedel. Hade mannens död förorsakats genom ett vanligt olycksfall i arbetet skulle familjen nu enligt lag varit tillförsäkrad årlig ersättning, men då dödsorsaken nu visserligen torde kunna rubriceras som olycksfall, ehuru icke i olycksfallslagens mening, får det karaktären av ett gränsfall, inför vilket man synes skyldig att 'hellre fria än fälla'. Hade *Hansson* fått leva skulle han ju enligt gällande bestämmelser varit tillförsäkrad en årlig pension efter avskedstagandet av minst 500 kronor, till sitt och familjens uppehälle, men nu uteblir denna, medan olycksfallets karaktär icke heller medger någon ersättning enligt olycksfallslagen.

Den lagliga rätten till ersättning saknas sålunda fullständigt, men den moraliska synes mig vara oomtvistlig. Då dylika gränsfall ju icke

förutsetts vid olycksfallslagens eller pensionsbestämmelsernas avfattning, torde det därför endast vara en enkel gärd av rättvisa om riksdagen, liksom i så många andra dylika gränsfall, träder till och beviljar en årlig ersättning.»

Vid motionen är fogat bland annat ett frejdbetyg så lydande:

Avskrift.

1. Att avl. daglönaren Anton Viktor Hanssons änka Emilia Charlotta Hansson, f. Pettersson
2. född den 5 September år 1861 (sextioett) i denna
3. församling Blekinge län, åtnjuter medborgerligt förtroende
4. och lever ogift samt har i hemmet 2:ne döttrar födda d. $\frac{2}{7}$ 1898 och den $\frac{15}{5}$ 1902
5. betygar Kungl. Carlskrona Amiralitetsförsamling
6. den 22 november år 1916.

Nils Hussenius.

Amiralitetspastor

Beträffande övriga bilagor hänvisas till motionen.

På anmodan av statskontoret har marinförvaltningen med överlämnande tillika av yttrande i ärendet från varvschefen vid flottans station i Karlskrona i avgivet utlåtande anfört följande:

»Enligt nådiga kungörelsen den 25 november 1910 angående pensionering av de vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare, utgör pensionsbeloppet för en daglönare med en tjänstetid av 25 år och 65 levnadsår 300 kronor, vilket pensionsbelopp för varje fullt tjänstår utöver nyssnämnda tjänstetid höjes med 10 kronor, dock att högsta pensionsbeloppet för en daglönare skall utgöra 450 kronor.

Marinförvaltningen.

Därest Hansson levat och kvarstått i tjänst såsom daglönare vid varvet i Karlskrona skulle han, som var född år 1860, vid uppnådda 65 levnadsår med en tjänstetid av 28 år varit berättigad till en pension av 330 kronor och efter en tjänstetid av 40 år vid 77 års ålder varit berättigad till en pension av 450 kronor, eller högsta pensionsbeloppet för en daglönare.

Någon pensionsrätt tillkommer icke änka efter daglönare i annat fall än att mannen avlidit till följd av sådant olycksfall, som avses i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Då det hittills torde hava gällt såsom regel, att änkepension utgår till lägre belopp än mannen vid uppnådd pensionsålder äger uppbära i årlig pension, måste ett bifall till motionen om årlig livränta åt änkan Hansson med 500 kronor, så länge hon lever ogift, anses innebära ett betydligt avsteg från nu gällande pensioneringsprinciper.

Kungl. marinförvaltningen delar den av varvschefen vid flottans station i Karlskrona uttalade uppfattningen, att med hänsyn till den långa tid (18 år) Hansson varit i kronans tjänst och det sätt, varpå han under tjänstgöring lidit döden, samt övriga i ärendet föreliggande ömmande omständigheter billighetsskäl synas

tala för att hans änka och oförsörjda barn tilldelas något årligt understöd, vilket lämpligen torde kunna bestämmas ungefär efter de grunder, som finnas för motsvarande fall fastställda i lagen angående olycksfall i arbete.»

Statskontoret. För egen del har statskontoret i ärendet anfört:

»Statskontoret delar marinförvaltningens i här bilagd skrivelse av den 22 nästlidne mars uttalade uppfattning, att beviljande av den i motionen nr 107 i andra kammaren föreslagna livränta åt daglönaren Anton Viktor Hanssons änka Emilia Charlotta Hansson, född Pettersson, till så högt belopp som 500 kronor skulle innebära ett betydligt avsteg från nu gällande pensioneringsgrunder. På grund av Hanssons dödsfall, som på säreget sätt ägt rum under arbete för statens räkning, samt övriga ömmande omständigheter måste emellertid anses billigt, att åt änkan Hansson beredes något understöd, vilket dock till sitt belopp torde böra hållas inom de gränser, som finnas utstakade i lagen den 5 juli 1901, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.»

Utskottet. Även utskottet är av den mening, att beviljandet av en livränta åt änkan Hansson till så högt belopp, som i motionen föreslagits eller 500 kronor, skulle innebära ett betänkligt avsteg från nu gällande pensioneringsgrunder. Med hänsyn till de säregna förhållanden, under vilka Hanssons död inträffat, samt övriga i ärendet föreliggande ganska ömmande omständigheter, synes emellertid billigheten fordra, att något understöd beredas änkan Hansson och hennes minderåriga dotter; och har utskottet ansett detsamma lämpligen böra utgå med 300 kronor till änkan och 100 kronor till den minderåriga dottern. Beloppen torde böra anvisas å allmänna indragningsstaten och tilldelas dem från innevarande års början.

På grund härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II:107, må medgiva, att daglönaren vid flottans varv i Karlskrona Anton Viktor Hanssons änka Emilia Charlotta Hansson, född Pettersson, och makarnas minderåriga dotter må å allmänna indragningsstaten åtnjuta understöd till belopp av änkan tre hundra kronor och dottern ett hundra kronor, att utgå årligen från 1917 års början till änkan, så länge hon lever ogift, och till dottern, till dess hon uppnått 18 års ålder.

III. Ang. civildepartementet.

17:o) I två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren under nr 64 av herr *Neiglick* och den andra i andra kammaren under nr 166 av herr *von Hofsten* jämte ytterligare en av kammarens ledamöter, har hemställts, »att riksdagen ville bevilja förre avdelningsingenjören Carl Gerhard Schenströms änka, Hedvig Ellen Schenström, så länge hon lever ogift, en årlig pension av sexhundra kronor samt åt vardera av makarnas barn,

Angående pension åt f. avdelningsingenjören C. G. Schenströms änka och barn.

Brita Elina Carlsdotter Schenström	född den	$\frac{23}{9}$	1900,
Tora Fredrika »	»	»	$\frac{5}{7}$ 1902,
Anna Elisabeth »	»	»	$\frac{24}{10}$ 1903,
Eva Marianne »	»	»	$\frac{24}{2}$ 1907,

en årlig pension av tvåhundra kronor till uppnådd 18 års ålder samt att dessa pensionsbelopp må utgå från och med den 1 januari 1917».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Den 26 januari 1916 avled i lungtuberkulos avdelningsingenjören Carl Gerhard Schenström, efterlämnande hustru, 44 år gammal, samt 4 döttrar, av vilka den äldsta är född år 1900 och den yngsta 1907, och således alla fyra barnen i behov av uppfostran och ännu oförmögna att försörja sig själva.

Visserligen visade bouppteckningen en behållning av 22,457 kronor 16 öre, varav 1,597 kronor 40 öre utgjorde hemmets bohag, men avkastningen å den återstående behållningen kan ju ej ens räcka till hustruns och barnens uppehälle än mindre till de senares uppfostran.

Av bifogade bestyrkta avskrift å kungl. järnvägsstyrelsens förteckning av den 26 januari 1916 över avlidne avdelningsingenjören C. G. Schenströms tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader framgår, att den avlidne började sin tjänstgöring vid statens järnvägar den 1 december 1891 och fortsatte därmed till sin död den 26 januari 1916.

Under denna tidsperiod har han dock varit anställd i rysk järnvägstjänst från och med 1894 till våren 1899, då han den 7 maj åter anställdes vid svenska statens järnvägar.

Av de återstående 16 åren i statsbanornas tjänst har han under nära 15 år nästan uteslutande deltagit i byggandet av nya järnvägar dels såsom avdelningsingenjör och dels såsom arbetschef, och har hans verksamhet till stor del därvid varit förlagd till de synnerligen ansträn-

gande och krävande anläggningarna av statsbanorna i vårt lands öde bygder, såsom vid banorna Boden—Morjärv, Gällivare—Riksgränsen och Östersund—Ulriksfors samt även vid Bohusbanan och senast vid banan Järna—Norrköping. Av här bifogade läkareintyg från järnvägläkaren vid statsbanan genom Bohuslän, dr Herman Johansson, framgår även, att han ådragit sig sin tuberkulossjukdom under något av åren 1904—1907, d. v. s. under byggandet av Bohusbanan. Ehuru det givetvis är svårt att definitivt avgöra den direkta orsaken till sjukdomen, är det dock mycket som talar för att han smittats av en kamrat, som i likhet med Schenström ledde arbetena vid en del av banbyggnaden.

Under dennes sjukdom hjälpte Schenström honom med arbetena såväl utomhus som inne i hans expeditionslokaler i Uddevalla, och övertog Schenström sedermera efter kamratens död av tuberkulos i augusti 1907 dennes tjänstgöring.

Då Schenström ej tillhörde statens järnvägars ordinarie personal, hade han ej kunnat bliva delägare i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning och följaktligen ej heller i dess änke- och pupillkassa, vadan hans änka och barn nu icke kunna påräkna någon pension från sistnämnda kassa.

Såsom ovan nämnts är avkastningen å behållningen efter den avlidne ej på långt när tillräcklig för familjens underhåll och barnens uppfostran, och skulle denna brist utfyllas med en del av nu befintliga tillgångar, så skulle hela kapitalet vara förbrukat inom några få år och skulle, när det yngsta barnets uppfostran avslutats, så litet av kapitalet återstå, att modern ej ens nödortfigt skulle kunna draga sig fram därpå.

Något till alla delar härmed jämförligt fall har riksdagen visserligen mig veterligt icke haft till behandling, men senast vid 1912 års riksdag bifölls Kungl. Maj:ts proposition, nr 234, om årlig pension av 600 kronor åt förre avdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader, O. Th. Stanzéns änka. Denna änka hade dock inga barn att uppfostra utan voro alla till myndig ålder komna.

Ingenjör Schenströms änka har däremot som ovan framhållits fyra minderåriga barn. Ett årligt bidrag av 200 kronor åt vardera av dessa för deras uppfostran torde vara måttfullt beräknat.»

Beträffande de vid motionen fogade bilagorna anhåller utskottet få hänvisa till motionerna.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen i avgivet yttrande anfört följande:

»Vad då först angår motionerna om pensioner åt avdelningsingenjören C. G. Schenströms änka och barn får styrelsen med vitsordande av de i motionerna lämnade uppgifterna meddela, att Schenström, som var född den 5 augusti 1866, vid sin död uppbar en avlöning av 7,380 kronor, varav 6,960 kronor i arvode och 420 kronor såsom ortstillägg.

Såsom framgår av den i motionerna åberopade tjänstförteckningen hade Schenström förvärvat en tjänstetid vid statens järnvägsbyggnader av 18 år 6 månader. Med hänsyn därtill och till de i motionerna berörda omständigheter, varunder Schenström avlidit, samt då han icke varit i tillfälle att genom delägarskap i någon för statens tjänstemän avsedd änke- och pupillkassa tillförsäkra sin maka och fyra minderåriga barn nödigt underhåll, synes det styrelsen vara med rätt och billighet överensstämmande, att statsmakterna träda hjälpsamt emellan genom beviljande av pension åt hans änka och barn.

Beträffande den pension, som tillerkändes den i motionerna omförmälda förre avdelningsingenjören O. T. W. Stanzéns änka, så torde man hava anledning antaga, att pensionen i detta fall bestämts med fästast avseende vid Stanzéns synnerligen långvariga verksamhet i statens järnvägars tjänst. Stanzén hade nämligen år 1894, då riksdagen beviljade honom en pension av 1,200 kronor, varit anställd vid statens järnvägsbyggnader i 27 år, vartill kom att han under åren 1895—1907 — med undantag av en tid av ett år 4 månader, då han ånyo haft anställning vid statens järnvägsbyggnader — tjänstgjort såsom extra ordinarie kontorsskrivare vid styrelsens kontrollkontor.

Beträffande änkan Schenström föreligga, i motsats till vad fallet var beträffande änkan Stanzén, ömmande omständigheter så tillvida, att den förra har att försörja fyra minderåriga barn, men å andra sidan har man att taga hänsyn till att Schenström ej förvärvat så lång tjänstetid samt till den omständigheten, att den avkastningsbara behållningen i boet efter Schenström uppgått till inemot 21,000 kronor.

Därest Schenström vid sin död varit delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa efter en avlöning av 6,840 kronor eller det högsta belopp, efter vilket en med honom närmast likställd ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar eller en baningenjör av 1 klass kan bliva delaktig i nämnda kassa, skulle pensionsbeloppet för hans änka och fyra barn hava utgjort 2,018 kronor om året.

Med avseende emellertid därå, att för erhållande av pension från nämnda kassa förutsattes erläggande av icke obetydliga avgifter till kassan, genom vilka delägarna beräknas själva bidra till övervägande del av pensionskostnaderna, synes det som om vid bestämmande av pensionsbelopp i sådana fall som det föreliggande, där inga som helst pensionsavgifter förekommit, nödig hänsyn borde tagas till berörda omständighet.

På grund härav samt i betraktande av Schenströms ej så långa tjänstetid och hans efterlämnade änkas och barns ekonomiska ställning och med hänsyn jämväl till de pensionsbelopp, som förut i liknande fall tillerkänts efterlevande efter tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, skulle det kunna ifrågasättas, huruvida icke de av motionärerna föreslagna pensionsbeloppen, tillhoppa 1,400 kronor, vore något för högt tilltagna. Med avseende å penningevärdets fall under de senare åren anser sig dock styrelsen för sin del icke böra påyrka någon nedsättning av de föreslagna pensionsbeloppen.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret anfört:

»Med avseende på de i motionerna nr 64 i första kammaren och nr 166 i andra kammaren anförda omständigheter samt med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen i sitt här bifogade, i ärendet den 31 nästlidne mars avgivna utlåtande anfört, anser statskontoret billigt, att något understöd lämnas änkan Schenström och hennes fyra minderåriga barn. Beloppen av de föreslagna understöden synas dock statskontoret för höga i jämförelse med hittills beviljade pensioner från allmänna indragningsstaten. En pension åt änkan av 400 à 500 kronor samt till vart och ett av barnen av 150 kronor att utgå intill fyllda 18 år skulle ungefär motsvara vad förut i liknande fall utgått såsom understöd.»

Utskottet.

Lika med ämbetsverken finner utskottet det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att något understöd av allmänna medel tilldelas änkan Schenström och hennes minderåriga döttrar. Vad beträffar beloppen av dessa, delar utskottet statskontorets mening, att de föreslagna understöden synas väl höga i jämförelse med vad hittills i liknande fall anvisats från allmänna indragningsstaten, och anser utskottet desamma skäligen böra bestämmas till 500 kronor för änkan och 100 kronor till var och en av de fyra döttrarna att utgå under vanliga villkor från 1917 års början.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 64 och II: 166, må medgiva, att förre avdelningsingenjören Carl Gerhard Schenströms änka Hedvig Ellen Schenström, född von Fieandt, samt makarnas minderåriga döttrar Brita Elina Carlsdotter, Tora Fredrika, Anna Elisabeth och Eva Marianne må å allmänna indragningsstaten åtnjuta pensioner till belopp av änkan Schenström fem hundra kronor samt var och en av de fyra döttrarna ett hundra kronor, att från och med 1917 års början årligen utgå till änkan, så länge hon lever ogift, och till en var av döttrarna, till dess hon uppnått 18 års ålder.

Angående
understöd åt
filarebasen
N. A. P. Sand-
bergs änka.

18:o) I en inom andra kammaren väckt motion, nr 70, har herr *Borggren* hemställt, »att riksdagen ville bevilja filarebasen Nils Anders Persson Sandbergs änka, Anna Sandberg, ett årligt understöd av 240 kronor om året, att utgå från och med den 1 januari 1917, så länge hon lever ogift».

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»År 1911 avled filarebasen nr 100 Nils Anders Persson Sandberg, anställd vid statens järnvägar i Malmö, vilken varit anställd där från och med den 11 maj 1876 till och med den 18 december 1911, vilken dag han avled efter 15 dagars sjukdom.

Han efterlämnade vid sin död änkan Anna Sandberg, född Svensson. Änkan, som är född den 3 april 1852, är sjuklig och kan ej försörja sig själv samt befinner sig i fattiga omständigheter.

Med hänsyn härtill tillåter jag mig värdsamt påkalla riksdagens medverkan för att något understöd må komma heune till del.

En del tjänstemän, som innehaft liknande befattning av det slag, Sandberg med stor skötsamhet upprätthållit, ha erkänts vara av den betydelse, att de numera uppförts som ordinarie statstjänstemän med ty åtföljande pensionsrätt.

Vid motionen äro fogade trenne bilagor och tillåter sig utskottet att beträffande dessa hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen i avgivet yttrande angående understöd åt ej mindre Sandbergs änka än även under nästföljande punkt omförmälda O. N. A. Hanssons änka anfört följande:

»Beträffande motionerna om årligt understöd åt filarbasen Nils Anders Persson Sandbergs änka Anna Sandberg, född Persson, och extra ordinarie lokomotivreparatören Otto Alfred Hanssons änka Anna Maria Hansson, född Nilsson, får styrelsen, med vitsordande av de i motionerna angående Sandbergs och Hanssons tjänstetid vid statens järnvägar lämnade uppgifterna anföra följande.

Järnvägs-
styrelsen.

Sandberg hade vid sitt frånfälle en timlön av 56 öre, vilket motsvarar omkring 1,600 kronor för år. Beträffande änkan Sandbergs ekonomiska ställning har styrelsen inhämtat, att bouppteckningen efter Sandberg utvisade en behållning av 4,798 kronor 89 öre. År 1914 inköpte Malmö stad en fastighet, tillhörande Sandbergs stärbhus, och tillförde detta köp stärbhuset efter avdrag för in-teckningar en summa av 8,500 kronor. Då därtill kommer, att änkan Sandbergs barn äro vuxna och försörja sig själva, kunna icke ömmande omständigheter sägas föreligga i detta fall.

Motionärens uppgift, att en del tjänstemän, som innehaft liknande befattning av det slag, Sandberg upprätthållit, erkänts vara av den betydelse, att de numera uppförts som ordinarie tjänstemän med ty åtföljande pensionsrätt, syftar på de verkstadsförmän, vilka uppfördes å ordinarie stat från den 1 januari 1916. Dessa förmän hade redan år 1909 antagits till extra ordinarie verkstadsförmän och upp-buro redan då månadsavlöning. Sandberg åter hade vid sin död ännu icke blivit befordrad till verkstadsförmän utan var då filarbas med timlön, d. v. s. arbetare, vadan något berättigande till pension för änkan Sandberg på grund av arten av mannens anställning vid tiden för dödsfallet icke förefinnes.

Vad Hansson beträffar, så innehade han vid sitt frånfälle en månads-lön av 143 kronor, motsvarande 1,716 kronor för år. Vid nämnda tid hade han uppnått

en levnadsålder av 52 år. Om han levat vid tillsättandet av de från ingången av år 1916 å ordinarie stat uppförda lokomotivreparatörstjänsterna, hade han ändock icke kunnat ifrågakomma till erhållande av ordinarie anställning, enär han vid denna tid skulle hava rätt väsentligt överskridit den levnadsålder, 50 år, efter vars uppnående en extra ordinarie tjänstehavare enligt praxis anses hava förlorat all möjlighet att komma på ordinarie stat vid statens järnvägar.

I motionen uppgives, att änkan Hansson har svårt att kunna försörja sig och befinner sig i fattiga omständigheter. Detta påstående vederlägges emellertid, åtminstone i vad det avser hennes försörjningsförmåga, av bifogade intyg, varav framgår, att hon sedan oktober 1915 innehar tillfällig anställning vid statens järnvägars tvättinrättning i Ängelholm samt att hennes inkomst under år 1916 utgjorde 699 kronor.

Enligt styrelsens mening skulle beviljande av årliga understöd, på sätt i motionerna föreslagits, åt änorna Sandberg och Hansson innebära ett frångående av de principer, som, om man bortser från 1916 års riksdagsbeslut att på grund av synnerligen ömmande omständigheter bevilja pension åt extra ordinarie lokomotivreparatören P. G. Nordvalls änka och minderåriga dotter, hittills legat till grund för beslut i ärenden angående understöd av statsmedel åt efterlevande efter personer, som haft anställning i extra eller extra ordinarie tjänst vid statens trafikerade järnvägar och sålunda icke varit berättigade att vinna delägarskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa. Dylika tjänstehavares änkor och barn hava nämligen — för såvitt icke laglig rätt till skadestånd funnits för dem — i regel icke ansetts kunna ifrågakomma till erhållande av årligt understöd av statsmedel. Om undantag möjligen gjorts i några få enstaka fall, som förekommit till behandling före det här ovan särskilt angivna, så torde grunden därtill vara att söka i att synnerligen ömmande omständigheter förekommit i de särskilda fallen, och torde de understöd, som därvid kommit vederbörande till del, endast varit tillfälliga.

Då i intet av förevarande två fall synnerligen ömmande omständigheter kunna anses föreligga och då enligt styrelsens mening bifall till motionerna helt säkert skulle föra med sig synnerligen vittgående konsekvenser, anser styrelsen för sin del det icke vara tillrådligt att bevilja de i motionerna föreslagna understöden till änorna Sandberg och Hansson.»

Statskontoret.

Statskontoret har i fråga om den nu föreslagna pensionen förklarat sig för sin del icke hava något att erinra mot styrelsens mening, att beviljande av årligt understöd åt änkan Sandberg skulle innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för beslut i ärenden angående understöd av statsmedel åt efterlevande efter personer, som haft anställning i extra eller extra ordinarie tjänst vid statens trafikerade järnvägar och sålunda icke varit berättigade att vinna delägarskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa.

Utskottet.

På de av ämbetsverken anförda skäl och då i förevarande fall några särskilt ömmande omständigheter icke synas vara för handen, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II : 70 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

19:o) I en inom andra kammaren av herr *Borggren* väckt motion, nr 71, har hemställts, »att riksdagen ville bevilja extra lokomotivreparatör Nils Alfred Hanssons änka, Anna Maria Hansson, ett årligt understöd av 240 kronor, att utgå från och med den 1 januari 1917, så länge hon lever ogift».

*Angående
understöd åt
extra loko-
motivreparatör
N. A. Hans-
sons änka.*

Till stöd för motionen har anförts följande:

»År 1915 den 27 juli avled vid statens järnvägar i Ängelholm anställd extra ordinarie lokomotivreparatören Otto Alfred Hansson, född den 3 mars 1863.

Han hade vid sin död varit anställd vid statens järnvägars tjänst, först som verkstadsarbetare från den 16 november 1900 till den 22 februari 1905, sedan som extra ordinarie stallreparatör från den 1 mars 1905 till den 31 mars 1908, sedan som extra ordinarie lokomotivreparatör från den 1 april 1908 till sin död den 27 juli 1915.

Han efterlämnade vid sin död änkan, Anna Maria Hansson, född Nilsson, som är född den 23 maj 1866. Hon lider av utbredda ben-åderbråk och har ytterst svårt att kunna försörja sig och befinner sig i fattiga omständigheter, vilket även avskrift av bouppteckningen efter Hansson visar.

Med hänsyn härtill tillåter jag mig vördsamt påkalla riksdagens medverkan för att något understöd må komma henne till del.

Tjänstemän, som innehaft ungefär liknande befattning av det slag Hansson med stor skötsamhet upprätthållit, ha erkänts vara av den betydelse, att de från den 1 januari 1916 uppförts som ordinarie stats-tjänstemän med ty åtföljande pensionsrätt.»

Vid motionen finnas fogade åtskilliga bilagor, till vilka utskottet anhåller få hänvisa.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till nästföregående punkt.

Under återropande av vad utskottet anført vid punkt 18 här ovan beträffande föreslagen pension åt änkan Sandberg hemställer utskottet,

att förevarande motion II: 71 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
livränta åt
järnvägsarbe-
taren E. J.
Eriksson.

20:o) I en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* väckt motion nr 72, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna järnvägsarbetaren Erik Johan Eriksson, Göteborg, som ersättning för skada (hel invaliditet) till följd av olycksfall i arbetet för statens järnvägar en årlig livränta av 800 kronor, att utgå från dag då sjukavlöningen upphör att utgå».

Till stöd för motionen har motionären anfört följande:

»Järnvägsarbetaren Erik Johan Eriksson, född 5 november 1874, som sedan år 1910 arbetat i statens järnvägars tjänst, drabbades vid stensprängningsarbete för statens järnvägars räkning den 17 oktober 1914 av en olycka, som berövade honom synförmågan på båda ögonen. Enligt samstämmiga vittnesbörd, av vilka ett, utfärdat av arbetsförmannen C. A. G:son Granath, här bifogas, berodde olyckan därpå, att vid skottlossning använd stubintråd var bristfällig. Skuld till olyckan kan sålunda icke vidlåda Eriksson, vilket jämväl bestyrkes av arbetschefen, baningenjör Anton Larsson.

Eriksson har blivit tillerkänd en livränta årligen på 300 kronor. Denna livränta har emellertid ännu inte ansetts lämpligt att utbetala, utan uppbär E. i stället fortfarande och intill den 31 december 1918 en sjukavlöning av 3 kronor per dag, för att E. skall beredas tillfälle att genomgå lärokurs vid kungl. hantverksskolan för blinda i Kristinehamn, med början under hösten 1916. Eriksson har ej kunnat beredas plats i nämnda skola, utan har han i stället börjat i blindskolan i Göteborg, i vilken stad han är bosatt. Järnvägsmyndigheterna ha emellertid funnit anledning att fortfarande i stället för livränta utbetala sjukavlöning med 3 kronor om dagen till Eriksson, under förutsättning att han så fort ske kan söker och vinner inträde vid kungl. hantverksskolan för blinda och intill dess fortfarande begagnar sig av privat undervisning i den utsträckning ske kan.

För Eriksson, som har hustru och tre minderåriga barn att försörja, är redan 3 kronor om dagen litet för att trygga en någorlunda dräglig tillvaro, men också denna ersättning uppbär han tack vare järnvägsstyrelsens stora tillmötesgående. När villkoren för sjukavlöningens utgående upphört, utgår emellertid, enligt tillämpad ordning, en årlig livränta av 300 kronor. Visst synes vara, att, då Eriksson under vissa villkor tillerkänts fortsatt sjukavlöning i stället för livränta under en tid av över tre år, sedan rätten till sjukhjälp formellt upphörde (från

1 december 1915 till 31 december 1918), järnvägsstyrelsen i högsta grad beaktat omöjligheten för en arbetets invalid att kunna draga sig fram med sig och sin familj på ett årligt belopp av 300 kronor. Genom den nya olycksfallslagen av år 1916 har också riksdagen för sin del biträtt en sådan mening.

I lag av 5 juli 1901 angående ersättning till följd av olycksfall i arbete stadgas i § 3, att staten har ersättningsplikt i vissa fall mot skadad arbetare, däremot gälla icke för staten de regler för fixering av ersättningsbeloppets storlek i förekommande fall, som samma lag föreskriver för arbetsgivare i privat verksamhet. I regeringspropositionen till riksdagen år 1900, som i denna del synes ligga till grund för riksdagens beslut år 1901, uttalas: »Då staten och kommunerna äro skyldiga att giva ersättning för olycksfall i varje av dem idkad farlig verksamhet, finnes uppenbarligen icke något behov att, beträffande dessa arbetsgivarers ersättningsskyldighet, särskilt uttala en regel, svarande emot den för enskilda arbetsgivare uppställda.

Staten har sålunda full frihet att i varje särskilt fall reglera ersättning åt i arbete skadad arbetare. Denna frihet är det så mycket större anledning att på ett liberalt sätt använda redan nu, som, efter 1916 års olycksfallslags antagande, ingen hållbar grund för det allmänna synes finnas att därefter utbetala skadeersättning enligt den gamla lagens för privata arbetsgivare ännu gällande principer.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

Järnvägsstyrelsen har på anmodan av statskontoret i avgivet yttrande anført:

»Vidkommande motionen om pension åt järnvägsarbetaren Erik Johan Eriksson får styrelsen vitsorda de i densamma lämnade uppgifterna angående tillerkännande av livränta och sjukavlöning åt Eriksson. Däremot torde motionärens påstående, att de i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete stadgade regler för fixering av ersättningsbeloppets storlek icke gällde för staten såsom arbetsgivare, icke vara riktigt. I § 3 av nämnda lag föreskrives nämligen att, utövar staten eller kommun på yrkesmässigt sätt någon i 2 § omförmäld verksamhet, vare staten eller kommunen ersättningsskyldig enligt 1 § för skada till följd av olycksfall i arbete, som härflyter från utövningen av den verksamhet, och i sistnämnda paragraf säges, att »varder arbetare skadad till följd av olycksfall i arbete, vare i de fall, som i 2 och 3 §§ avses arbetsgivaren pliktig att utgiva ersättning enligt de i denna lag stadgade grunder». Härav framgår tydligt, att även staten är bunden av de i 1901 års lag föreskrivna grunderna för ersättningsbeloppets storlek och att den högsta livränta, staten enligt nämnda lag kan utgiva, sålunda är 300 kronor. Vidare stadgas i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916, att nämnda lag skall träda i kraft den 1

Järnvägs-
styrelsen.

januari 1918, men att ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall, vilket dessförinnan inträffat, bedömes enligt äldre lag. Då Eriksson skadades den 17 oktober 1914, är i detta fall 1901 års lag tillämplig.

Då Eriksson sålunda tillerkänts den högsta livränta, som enligt gällande lag kan utgivas till honom, samt styrelsen därutöver behjärtat hans sorgliga belägenhet genom att för det ändamål, som i motionen uppgives, tillförsäkra honom för tiden till utgången av år 1918 sjukhjälp med 3 kronor om dagen, att utgå i stället för vad av den honom tillerkända livräntan belöper å samma tid, synes åtminstone för närvarande skäl icke förefinnas att bevilja honom särskilt årligt understöd utöver de förmåner, som tillförsäkrats honom.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret anfört följande:

»Av vad järnvägsstyrelsen i meranämnda skrivelse anfört angående de åtgärder, som från dess sida vidtagits i anledning av det järnvägsarbetaren Erik Johan Eriksson övergångna olycksfall, varigenom han förlorat synförmågan på båda ögonen, synes framgå, att åtminstone för närvarande så mycket från det allmänna gjorts, som kan anses erforderligt för att tillsvidare möjliggöra för Eriksson en dräglig existens. En livränta åt Eriksson, varom i motionen nr 72 i andra kammaren förslag väckts, torde fördenskull icke ännu kunna anses vara av behovet påkallad.»

Utskottet.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Eriksson av järnvägsstyrelsen tillerkänts en årlig livränta av 300 kronor eller det högsta belopp, som enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete kan utgivas till honom samt att styrelsen, behjärtande hans sorgliga belägenhet, i syfte att låta honom genomgå lärokurs vid en hantverksskola för blinda, för tiden den 1 januari 1917—den 31 december 1918 beviljat honom sjukavlöning med 3 kronor om dagen, att utgå i stället för vad av omförmälda livränta belöper å samma tid. Myndigheterna hava därför ansett, att åtminstone icke för närvarande skäl förefunnes att utöver de förmåner, som tillförsäkrats Eriksson, bevilja honom ytterligare årligt understöd.

Enligt utskottets mening föreligga emellertid här sådana ömmande omständigheter, att billigheten synes fordra, att staten än ytterligare träder hjälpande emellan och har utskottet för sin del ansett, att Eriksson utöver förberörda livränta bör komma i åtnjutande av en tilläggs-pension å allmänna indragningsstaten av skäligen ansedda 500 kronor att utbetalas från den dag sjukavlöning till Eriksson icke vidare utgår.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 72, må medgiva, att järnvägsarbetaren Erik Johan

Eriksson, Göteborg, må — utöver den honom enligt lagen den 5 juli 1901, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillerkända livränta — å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig tilläggs-pension till belopp av femhundra kronor att utgå från den dag särskild sjukavlöning upphör att till honom utbetalas.

21:o) I en inom andra kammaren av herr *Stenudd* väckt motion, nr 236, har motionären anfört följande:

»Enligt vad bifogade betygsavskrifter utvisa, har smeden vid statens järnvägar Karl Johan Andersson Lind varit anställd vid nämnda järnvägar sedan år 1868. Hans anställningstid har egentligen enligt hans egen uppgift varit 53 år, men har hans betyg för de 4 första åren förkommit, och det har ej lyckats honom att erhålla nya sådana. Som framgår av närlagda avskrift av avskedsbevis den 29 oktober 1894, har han blivit tillerkänd en årlig pension med kronor tvåhundra.

Om detta belopp redan då kunde anses otillräckligt, så torde detta numera vara alldeles för litet för att kunna livnära sig med.

Trots sin höga ålder arbetar han ännu i smedjan, men det börjar vara slut med hans krafter, varför han nödgas sluta under den allra närmaste tiden. Då han ej äger några tillgångar eller utsikter till annan hjälp, nödgas han vända sig till fattigvården, så snart hans anställning vid järnvägen blir slut, enär den lilla pensionen ej förslår till hans uppehälle allra minst under denna dyrtid.

Enligt de grunder, efter vilka pension plägar beredas förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, lär pensionsbeloppet utgå till arbetarna med kronor 300.

Med åberopande av det anförda jämte medföljande bilagor samt riksdagens beslut med anledning av kungl. propositionen nr 134 vid 1916 års riksdag får jag härmed anhålla, att riksdagen måtte höja den till smeden Karl Johan Andersson Lind utgående pensionen med 100 kronor årligen eller från 200 till 300 kronor att utgå efter samma grunder, som i det ovannämnda avskedsbeviset omförmälas.»

Vid motionen har fogats bland annat ett så lydande avskedsbevis:

»Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 25 maj 1894 till kännedom och efter rättelse i vad på kungl. järnvägsstyrelsen beror meddelat, att 1894 års riksdag, med anledning av en utav Kungl. Maj:t i ämnet avlåten proposition, medgivit, att järnvägsarbetaren Karl Johan Andersson Lind finge från och med månaden näst efter den, varunder han av järnvägsstyrelsen entledigades från anställning vid

statens järnvägsbyggnader, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till ett belopp av tvåhundra kronor, dock att, därest Lind framdeles erhöle anställning mot avlöning av statsmedel, hans pensionsbelopp skulle för den tid hans anställning varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya avlöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå,

så får styrelsen härigenom till bevis meddela, att bemälda Karl Johan Andersson Lind, vilken är född den 4 juni 1839 i Ronneby församling av Blekinge län och för närvarande mantalsskriven i Degerfors församling av Västerbottens län blivt den 1 juni 1894 ur statens järnvägsbyggnaders tjänst entledigad;

ägande Karl Johan Andersson Lind att för pensionens utbekommande hänvända sig till kungl. statskontoret.

Stockholm den 29 oktober 1894.

Rudolf Cronstedt.

C. Löfman.»

*Järnvägs-
styrelsen.*

Järnvägsstyrelsen, som av statskontoret anmodats att yttra sig i ärendet, har i avgivet utlåtande anfört följande:

»Av de vid motionen fogade betygen samt övrig utredning i ärendet framgår, att Lind, som vid sitt avsked år 1894 räknat 27 tjänstår vid statens järnvägsbyggnader, efter sagda tidpunkt åter arbetat vid nämnda järnvägsbyggnader till 1902 eller i 8 år samt att han sedan sistnämnda år är anställd vid statens järnvägars banavdelning. Linds tjänstetid uppgår sålunda numera till 35 år vid statens järnvägsbyggnader och 14 år vid statens trafikerade järnvägar eller tillhoppa 49 år. Under hela denna tid har Lind arbetat såsom smed. Enligt vad styrelsen inhämtat, har Lind hittills icke uppburit den honom år 1894 tillerkända pensionen eller någon del därav.

Då Lind, som nu är 78 år gammal, torde få anses hava uppnått en sådan levnadsålder, att han vid innehavande anställnings upphörande svårligen kan bereda sig annan inkomstgivande verksamhet samt han förty skulle komma att för levnadsbehovens tillfredsställande vara hänvisad allenast till den efter nuvarande förhållanden obetydligå pension, som år 1894 tilldelades honom, anser styrelsen det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att förhöjning av samma pension beredes honom.

I avseende å det belopp, vartill Linds pension i motionen föreslagits skola höjas, så har härvid följts den princip, som senast av 1916 års riksdag tillämpats vid beviljande av pensioner till vissa förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen att pensionen — lika för alla — bör bestämmas till enahanda belopp, som enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete högst kan utgå eller 300 kronor.

Styrelsen får därför, med vitsordande av Linds under tjänstetiden ådagalagda nit och skicklighet, hemställa, att den Lind å allmänna indragningsstaten beviljade pension av 200 kronor måtte höjas till 300 kronor, att utgå under hans återstående livstid från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller entledigande från nu innehavande anställning vid statens järnvägar, dock med villkor att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot avlöning av statsmedel, uppgående till

det för honom såsom yrkesarbetare beräknade årliga medelinkomstbelopp av 1,200 kronor, pensionen skall, så länge anställningen varar, upphöra att utgå samt, vid sådan avlönings uppbärande i övrigt, minska, så att densamma jämte avlöningen icke uppgår till högre belopp än nämnda medelinkomst.»

För egen del har statskontoret åberopat vad järnvägsstyrelsen i *Statskontoret*. sitt utlåtande anfört.

Av utredningen i ärendet framgår, att Lind, som år 1894 erhållit avsked från sin anställning vid statens järnvägsbyggnader och därvid av riksdagen tillerkänts pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 200 kronor, jämväl därefter arbetat vid nämnda järnvägsbyggnader till år 1902 utan att därunder uppbära något av den honom tillkommande pensionen. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att Lind, vilken numera är 78 år gammal, tillerkännes en sådan förhöjning av pensionen, att denna i sin helhet uppgår till det belopp, varom utskottet, på sätt närmare framgår av utskottets förslag under punkterna 29 och 30 här nedan, i enlighet med statskontorets förslag och på av statskontoret anförda skäl gjort hemställen eller 400 kronor. För pensionens utgående torde böra föreskrivas de av järnvägsstyrelsen föreslagna villkor.

Utskottet

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 236, må medgiva, att smeden vid statens järnvägar Karl Johan Andersson Lind må, utöver honom av 1894 års riksdag beviljad pension till belopp av tvåhundra kronor, från och med månaden näst efter den, i vilken han erhåller entledigande från sin anställning vid statens järnvägar, under sin återstående livstid uppbära årligen ytterligare tvåhundra kronor å allmänna indragningsstaten, dock med villkor att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot avlöning av statsmedel, uppgående till det för honom såsom yrkesarbetare beräknade årliga medelinkomstbelopp av 1,200 kronor, pensionen skall, så länge anställningen varar, upphöra att utgå samt, vid sådan avlönings uppbärande i övrigt, minska, så att densamma jämte avlöningen icke uppgår till högre belopp än nämnda medelinkomst.

Angående
understödet
åt postköraren
C. G. Johans-
son.

22:o) I en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna väckt motion, nr 68, anföres följande:

»Postköraren Carl Gustaf Johansson i Jönköping, född den 7 oktober 1847, således ingången i sitt sjuttionde år, har alltsedan i april månad 1883 uppehållit postkörarebefattningen mellan Jönköpings järnvägsstationer och postkontoret samt Jönköpings hamn och postkontoret i Jönköping i flera turer om dagen, därav vissa turer under såväl tidiga morgon- som sena aftontimmar, och under väntan på posttågens ankomst i alla väderleksförhållanden plikttroget fullgjort denna tjänst mot billig ersättning under en så lång tid av närmare 34 år, varför han gjort sig förtjänt av någon hjälp under gamla dagar.

En dylik syssla är icke någon fast anställning och därför icke berättigar till någon pension eller något ålderdomsunderstöd. Det torde likväl vara rätt och billigt att, då mannen i fråga en så lång tid oavbrutet haft anställning i statens tjänst och därvid plikttroget och till sina förmäns belåtenhet, vilket bifogade intyg visar, fullgjort sina åligganden, han då i likhet med den fast anställda kommer i åtnjutande av ett understöd för sin ålderdom.

Nämnda Johansson har uppehållit sig på denna lilla inkomst och icke kunnat lägga av något kapital för att trygga sin ålderdom, varför han är i stort behov av understöd, då han nu på grund av ålder måste lämna uppdraget. Jag finner mig därför föranlåten vädja till riksdagens i dylika fall ofta anlitade hjälpsamhet och får därför hemställa, att riksdagen måtte bevilja åt postköraren Carl Gustaf Johansson i Jönköping ett årligt understöd av 500 kronor för sin återstående livstid att utgå från och med den dag han lämnar sin anställning som postkörare.»

Beträffande de vid motionen fogade bilagorna anhåller utskottet få hänvisa till motionen.

Generalpost-
styrelsen.

Generalpoststyrelsen, som av statskontoret anmodats att yttra sig i ärendet, har i avgifvet utlåtande anfört följande:

»Postköraren Carl Gustaf Johansson har alltsedan den 1 maj 1883 på grund av med honom upprättat kontrakt med användande av egen häst besörjt posttransporter i Jönköping. Under den första tiden, Johansson handhade detta bestyr, då postkörning inom staden icke förekom i större utsträckning, ägnade sig Johansson även åt andra körslor. Under den senare hälften av tiden har Johansson uteslutande sysslat med postkörning. Under det första året uppgivas posttransporterna hava tagit en tid av omkring 5 timmar om dagen 3 à 4 dagar i veckan. Sedan dess har antalet turer år från år ökats och lära numera sysselsätta postköraren 7 à 8 timmar dagligen.

För skötandet av detta bestyr har Johansson uppburit viss ersättning per tur. Från att under år 1884 hava uppgått till 148 kronor 50 öre ökades den årliga

ersättningen med posttransportturernas antal och uppgick under år 1916 till 1,158 kronor 20 öre.

Enligt vad generalpoststyrelsen inhämtat anses Johanssons ekonomi vara någorlunda god, åtminstone så länge han kan syssla med postkörningen. För år 1916 är Johansson enligt bevillningsförordningen taxerad för en inkomst av 800 kronor, varav 410 kronor av kapital samt 390 kronor av rörelse, yrke eller tjänst, med bevillningsfritt avdrag för 550 kronor, samt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt till 900 kronor med avdrag enligt 19 § av 200 kronor.

Rörande Johansson åliggande försörjningsplikt har meddelats, att han i viss mån bidrager till yngste sonens uppehälle.

Framställningar om understöd åt med Johansson i viss mån jämförliga befattningshavare hava tidigare bifallits av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Sålunda beviljade 1909 års riksdag ett årligt understöd av 300 kronor åt postföraren Anders Johan Johansson, 1911 års riksdag ett årligt understöd av 120 kronor åt postföraren Anders Johan Eriksson samt 1913 års riksdag ett årligt understöd av 300 kronor åt postföraren Olof Johansson Ferm.

Härvid torde emellertid icke böra förbises, att förenämnda personer, åt vilka understöd beviljats, varit postförare med åliggande att forsla post mellan olika postanstalter, ett arbete som i fråga såväl om arbetets art som det därmed förenade ansvar måste anses vara ojämförligt mycket mera krävande än verkställande av posttransporter inom ett samhälle.

Beträffande Eriksson förelågo särskilda omständigheter. Han hade nämligen under tjänstutövning ådragit sig allvarlig skada, medförande sådan nedsättning av arbetsförmågan att, därest lagen om olycksfall i arbete varit tillämplig på honom, han skulle hava varit berättigad till en årlig livränta av 120 kronor eller samma belopp, som av riksdagen tillerkändes honom såsom understöd.

Johansson och Ferm hade under en lång följd av år — Johansson under 38 år och Ferm under nära 33 år — fullgjort postföring under sällsynt svåra och krävande förhållanden. Båda levde dessutom i svårt ekonomiskt betryck.

Beträffande postköraren Johansson i Jönköping torde, såvitt generalpoststyrelsen kunnat inhämta, icke kunnat anses föreligga några särskilt ömmande omständigheter.

Beviljandet av understöd åt personer i Johanssons ställning, synes generalpoststyrelsen jämväl kunna medföra nog så vittgående konsekvenser.»

För egen del har *statskontoret* anför, att om än framdeles omständigheterna kunde bliva sådana, att billigtvis någon pension borde åt Johansson beredas, han dock för närvarande ej syntas vara i något mera trängande behov av understöd.

Statskontoret.

Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst rörande Johanssons verksamhet och då Johansson icke innehaft statstjänst, samt, enligt vad handlingarna i ärendet utvisa, några särskilt ömmande omständigheter icke heller synes föreligga, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionärens framställning.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att ifrågavarande motion II: 68 icke må av riksdagen bifallas.

IV. Ang. finansdepartementet.

Angående till-
läggpension
åt aktuarien
F. A. Sund-
berg.

23:o) I en till riksdagen den 16 april 1917 avlåten proposition, nr 267, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förste aktuarien i statistiska centralbyrån *Fredrik Alfred Sundberg* må från den tidpunkt, då han kommer i åtnjutande av honom författningsenligt tillkommande pension under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en tilläggs-pension av 600 kronor årligen.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet i ärendet anført följande:

»Vid behandling den 14 januari 1915 av de frågor, som tillhörde riksstatens andra huvudtitel, anförde chefen för justitiedepartementet, att en slutlig reglering av löneförhållandena inom statsdepartementen för det dåvarande icke kunde upptagas till behandling samt att, därest detta uppskov med frågans avgörande komme att beträffande viss befattningshavare inverka menligt i pensionshänseende, Kungl. Maj:t icke torde komma att underlåta att i fråga om sådan person tillkommande pension i sinom tid hos riksdagen göra den framställning, som billigheten kunde anses fordra.

Då chefen för justitiedepartementet nästföljande år hade att yttra sig rörande anslagen under andra huvudtiteln, återkom han till samma fråga och anförde därom den 14 januari 1916, bland annat, följande: Vad beträffade de enskilda tjänstemännens intresse av frågans lösning, torde böra framhållas, att för dåvarande ordinarie befattningshavare detta uppskov dock icke torde bliva av allt för stor betydelse i löne- eller pensionsavseende. Det torde nämligen få anses sannolikt, att de flesta av dem genom en definitiv löne-reglering ej skulle komma att tillerkännas åtminstone avsevärt högre löneförmåner än de, av vilka de då vore i åtnjutande enligt den för dem gällande provisoriska löne-regleringen. Skulle vidare någon av samma befattningshavare komma att, innan den slutgiltiga löne-regleringen komme till stånd, avgå från sin tjänst, torde, på sätt departementschefen framhållit redan den 14 januari 1915, Kungl. Maj:t icke komma att underlåta att hos riksdagen göra den framställning om förbättrad pension, som billigheten kunde anses fordra;

och med billighet torde vara mest överensstämmande att åt dylik befattningshavare tillerkändes den pension, som kunde beräknas hava bort komma honom till del, därest den slutgiltiga löne- och pensionsregleringen trätt i tillämpning redan med 1916 års ingång, d. v. s. den tidpunkt, från vilken den skulle hava kommit att gälla, därest löneregleringsfrågan, såsom från början varit ämnat, fått sin lösning redan vid 1915 års riksdag.

Nu har statistiska centralbyrån uti underdånig skrivelse den 12 mars 1917 yttrat:

*Statistiska
centralbyrån
den 12 mars
1917.*

I underdånig skrivelse den 7 december 1915 anförde ämbetsverket, bland annat, följande:

»Eders Kungl. Maj:ts kansli, kommerskollegium med undantag av den näringsstatistiska avdelningen, överintendentsämbetet och statistiska centralbyrån torde numera vara de enda till den centrala förvaltningen hörande myndigheter, som ännu icke kommit i åtnjutande av sådan (ny) lönereglering. Förutom de övriga olägenheter, som uteblivandet av definitiv lönereglering för ämbetsverket medför, skulle under år 1917 tillkomma den omständigheten, att en förste aktuarie då uppnår pensionsåldern och därvid enligt gällande bestämmelser icke är berättigad till högre pension, än som fastställdes år 1879, ett belopp som enligt nuvarande förhållanden måste betraktas såsom orimligt lågt. Med hänsyn till ett uttalande av vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet den 14 januari 1915 vid behandlingen av statsregleringspropositionens andra huvudtitel anser sig emellertid statistiska centralbyrån kunna hoppas, att Eders Kungl. Maj:t skall komma att i sinom tid på framställning av centralbyrån avlåta proposition till riksdagen om ökad pension för ifrågavarande befattningshavare.»

Nyssnämnda uttalande rörande statsdepartementen, vilket torde få anses äga tillämpning även på statistiska centralbyrån, upprepades i statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 vid behandlingen av statsregleringspropositionens andra huvudtitel, varvid tillika angåvos de grunder, varefter ifrågavarande pensionsökning syntes böra utgå.

Med åberopande av vad sålunda anförts har statistiska centralbyrån hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att den ifrågavarande tjänstemannen, förste aktuarien i statistiska centralbyrån filosofie licentiaten Fredrik Alfred Sundberg, finge vid sitt avskedstagande förklaras berättigad till pension enligt de av chefen för justitiedepartementet i hans ovanberörda anförande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 angivna grunder.

Förste aktuarien Sundberg är född den 2 september 1850, antogs till tjänsteman i statistiska centralbyrån den 24 februari 1881 samt utnämndes till aktuarie i ämbetsverket den 11 augusti 1898 och till förste aktuarie den 14 maj 1910. Hans med sistnämnda befattning

förenade avlöningsförmåner utgjorde till en början 5,175 kronor per år, därav 3,000 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 675 kronor extra lönetillägg, samt från och med år 1912 — efter avdrag av ett belopp motsvarande avgifter för egen pensionering — 5,600 kronor, därav 1,100 kronor som provisoriskt lönetillägg. Från 1916 års ingång uppbär Sundberg ett ålderstillägg till lönen å 500 kronor.

Den 2 september 1917 uppnår Sundberg den levnadsålder, då han är skyldig att med pension avgå från sin tjänst. Hans pension skulle författningsenligt komma att utgöra 3,500 kronor.

Statskontoret. Statskontoret har i infordrat utlåtande över berörda framställning anfört:

Då statskontoret för sin del ansåge billigt, att tjänst innehavare, som, efter att i flera år hava varit i åtnjutande av provisoriskt avlöningstillägg, nödgades från tjänsten avgå, innan definitiv lönereglering kommit till stånd, erhöle pension till belopp, som stode i skäligen förhållande till avlöningen i dess helhet, finge statskontoret, under åberopande av vad vederbörande departementschef anfört till statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 14 januari 1916 vid anmälan av frågan om provisorisk lönereglering för departementet, i underdånighet hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t med bifall till förevarande framställning föreslå riksdagen att bevilja förste aktuarien i statistiska centralbyrån Fredrik Alfred Sundberg en tilläggspension från allmänna indragningsstaten av 600 kronor, motsvarande den del av det honom tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som betecknats såsom lön, att utgå under hans återstående livstid från samma tidpunkt, då han komme i åtnjutande av den honom författningsenligt tillkommande pensionen.

I anslutning till vad statskontoret sålunda anfört och under erinran om att Eders Kungl. Maj:t i likartade fall som det nu föreliggande, bland annat i fråga om kanslisekreteraren i sjöförvarsdepartementet R. A. Sundin (prop. nr 151), föreslagit innevarande års riksdag att bevilja särskilda tilläggspensioner, har departementschefen gjort ovanberörda hemställan.

Utskottet. Även utskottet anser, att förste aktuarien Sundberg bör komma i åtnjutande av tilläggspension. Av utredningen i ärendet jämte i övrigt tillgängliga handlingar framgår, att alltsedan den provisoriska löneregleringen genomfördes för statistiska centralbyrån, provisoriskt avlöningstillägg till förste aktuarie upptagits till 1,300 kronor, varav 600 kronor skulle anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg. Emellertid hade, på sätt närmare inhämtas av vad utskottet vid punkt 15 här ovan anfört i fråga om föreslagen tilläggspension till kanslisekreteraren R. A. Sundin, till iakttagande vid

utbetalningen stadgats och vore fortfarande stadgat, att å lönen skulle avdragas, efter år räknat, visst belopp, motsvarande avgifter för egen pensionering, enligt vissa angivna föreskrifter. För förste aktuarie, som i likhet med Sundberg åtnjuter endast ett ålderstillägg å lönen och å vilken pensionslagen icke är tillämplig, utgör avdraget, på föreskrivet sätt avrundat, 200 kronor. Den del av det Sundberg tillkommande provisoriska avlöningstillägget, som avsåges såsom lön, lär således i verkligheten utgått med allenast 400 kronor. Under åberopande av vad utskottet i övrigt anfört i fråga om den föreslagna tilläggs pensionen till kanslissekreteraren Sundin anser sig utskottet icke kunna tillstyrka, att Sundbergs tilläggs pension bestämmes högre än till 400 kronor.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att förste aktuarien i statistiska centralbyrån Fredrik Alfred Sundberg må från den tidpunkt, då han kommer i åtnjutande av honom författningsenligt tillkommande pension, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en tilläggs pension av fyra hundra kronor årligen.

24:o) I en till riksdagen den 27 mars 1917 avlåten proposition, nr 161, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att före detta förste vaktmästaren i finansdepartementet *Johan Ferdinand Lindgren* må, räknat från och med den 1 januari 1917, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en tilläggs pension av tvåhundra kronor årligen.

*Angående
tilläggs-
pension åt
f. d. förste
vaktmästaren
J. F. Lindgren.*

Departementschefen har till statsrådsprotokollet i ärendet anfört följande:

»Förste vaktmästaren i finansdepartementet Johan Ferdinand Lindgren, som från och med den 6 februari 1914 oavbrutet varit på grund av sjukdom urståndsatt att sköta sin tjänst och med anledning härav åtnjutit tjänstledighet för tiden till och med den 5 december 1916, anhöll i en till chefen för finansdepartementet ställd skrift, under åberopande av tidigare ingivet läkarintyg, om ytterligare tjänstledighet under en tid av två månader, räknat från och med den 6 berörda december. Därest emellertid tjänstledighetsansökan icke kunde bifallas, anhöll Lindgren om avsked från tjänsten med rätt att komma i åtnjutande av pension. Tjänstledighet beviljades Lindgren till utgången av år 1916, varjämte utlåtande i ärendet infordrades från statskontoret.

I skrivelse den 20 december 1916 avgav statskontoret det begärda utlåtandet och anförde ifråga om den rätt till pension, som enligt nu gällande bestämmelser kunde tillkomma Lindgren, följande.

'Då sökanden, förste vaktmästaren i finansdepartementet Johan Ferdinand Lindgren, såvitt statskontoret har sig bekant, icke gjort sådan anmälan, som finnes omförmäld i 18 § a) av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, och icke heller av annan anledning synes vara underkastad bestämmelserna i nämnda lag, skall alltså i fråga om sökandens rätt till pension komma till tillämpning nådiga brevet den 1 juni 1877, enligt vilket tjänstinnehavare, vars avlöning är fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, må, när han uppnått 65 levnads- och minst 35 tjänstår, vid avskedstagandet från tjänsten å allmänna indragningsstaten undfå pension till lörens hela belopp.'

Vid statskontorets utlåtande fogade handlingar utvisa, att Lindgren är född den 27 oktober 1850, att han den 18 februari 1874 inträtt i statens tjänst, då han antagits till extra vaktmästare i finansdepartementet, samt att han befordrats den 27 februari 1883 till ordinarie vaktmästare och den 16 maj 1885 till förste vaktmästare därstädes.

Enligt nådigt brev den 30 december 1916 förklarade Kungl. Maj:t Lindgren, som uppbar, förutom tjänstgöringspenningar, lön till belopp av 800 kronor, berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten ägde rum, under sin återstående livstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till sistnämnda belopp. Samma dag, detta Kungl. Maj:ts beslut meddelades, erhöll Lindgren avsked från tjänsten med utgången av år 1916.

Emellertid hade statskontoret i sitt förberörda utlåtande den 20 december 1916 jämväl uttalat sig i frågan, huruvida Lindgren borde beredas pensionstillägg, och yttrade statskontoret härom följande:

'Såsom statskontoret framhållit i underdånigt utlåtande den 6 innevarande december angående vaktmästaren i justitiedepartementet N. Jönsson Blüchers pensionsrätt m. m., kan vid beräkning av den pension, som författningen enligt tillkommer tjänstinnehavare vid statsdepartementen och vissa andra ännu icke löne-reglerade verk, avseende icke i någon mån fästas vid det provisoriska avlöningstillägg, varav de sedan flera år tillbaka äro i åtnjutande; och erinrade statskontoret tillika om sitt angående kanslissekreteraren i sjöförsvarsdepartementet R. A. Sundins ansökning om pensionsförhöjning den 28 februari 1916 avgivna underdåniga utlåtande, däri framhållits, att det måste anses billigt, att tjänstinnehavare, som efter att i många år hava varit i åtnjutande av provisoriskt avlöningstillägg nödgades från tjänsten avgå, innan definitiv löne-reglering ännu genomförts, erhöle pension, som stode i skäligt förhållande till avlöningen i dess helhet, och hemstälts, att åt kanslissekreteraren Sundin måtte beredas en pensionsförhöjning, motsvarande den del av det provisoriska lönstillägget, som betecknats som lön. I överensstämmelse härmed borde åt sökanden, som i provisoriskt avlöningstillägg åtnjuter 400 kronor, varav 100 kronor skola anses såsom lön, beredas en pensionsförhöjning av 100 kronor,

varigenom pensionen i sin helhet skulle uppgå till 900 kronor. Men såsom vederbörande departementschef anført till statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 14 januari 1916 vid anmälan av frågan om provisorisk lönereglering för departementet lærer det få anses med billighet överensstämmande att i ett sådant fall som det nu föreliggande beredes den pension, som kan beräknas hava bort utgå, därest den slutgiltiga löne- och pensionsregleringen trätt i tillämpning med 1916 års ingång. Vid sådant förhållande och då hel pension för förste vaktmästare i lönereglerat verk, vilken intjänat ålderstillägget, utgör 1,000 kronor, samt förutsättningarna för att komma i åtnjutande av hel pension såsom förste vaktmästare med ålderstillägg äro av sökanden uppfyllda, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke genom framställning till riksdagen borde åt sökanden utverkas en tilläggs pension å 200 kronor att från allmänna indragningsstaten utgå under hans återstående livstid från samma tidpunkt, då han tillträder den honom författningsenligt tillkommande pensionen.'

Löneregleringskommittén har numera avgivit betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Enligt kommitténs förslag skulle för förste vaktmästare i regel utgå en begynnelseavlönning av 1,600 kronor, därav lön 900 kronor, samt däröver två ålderstillägg till lönen, vardera å 100 kronor, efter 5 respektive 10 år. Om detta förslag varit genomfört skulle alltså pensionen för Lindgren kommit att utgöra 1,100 kronor.

Det synes mig skäligt, att, på sätt jämväl i det av statskontoret åberopade departementschefsyttrandet av den 14 januari 1916 förutsättes, i ett fall som detta pension utgår med det belopp, som tillkommer förste vaktmästare med ålderstillägg i lönereglerat verk. Då vad Lindgren angår härför erfordras beviljande av en tilläggs pension å 200 kronor, som bör utgå räknat från och med innevarande år, har departementschefen gjort förberörda hemställan.»

På de i statsrådsprotokollet anförda skäl och då enligt vad för utskottet uppgivits i detta fall även ömmande omständigheter äro för handen, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att före detta förste vaktmästaren i finansdepartementet Johan Ferdinand Lindgren må, räknat från och med den 1 januari 1917, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en tilläggs pension av tvåhundra kronor årligen.

Utskottet.

Angående
understöd
åt arbetaren
Jonas A:son
Lind.

25:o) I en inom andra kammaren av herr *Kropp* jämte ytterligare en av kammarens ledamöter väckt motion, nr 235, har anförts följande:

»Efter den allmänna folkpensioneringens införande i vårt land torde det väl knappast råda tvivel om statens plikt till sina medborgare, då dessa efter ett strävsamt och plikttroget arbete äro i behov av pension eller understöd och ej längre genom arbete kunna tjäna sitt uppehälle.

Då staten sålunda genom folkpensioneringen sökt bispringa sina medborgare i allmänhet, synes det oss, som att staten hade samma, om ej större plikt att bispringa personer, som ehuru ej direkt anställda i statens tjänst ändock för dess räkning nedlagt ett livslångt arbete.

Till den sistnämnda kategorien bör kunna hänföras en person Jonas A:son Lind, som allt ifrån 1862 — mellan åren 1862—1869 som biträde och sedan 1869 som självbeständig arbetare — intill nuvarande tid, för kungl. generaltullstyrelsens behov förrättat sågning, huggning och uppbäring ur källarne av all den ved som åtgått för uppvärmning av dess lokaler.

Den senare tidens oerhörda stegring på alla förnödenheter gör det svårt — ja hart när omöjligt för en så gammal man — Lind är född den 7 februari 1846 och alltså den 7:de nästinstundande februari ingår i sitt 72:dra år — att nödtorftigt draga sig fram, särskilt nu då kroppskrafterna äro väsentligt nedsatta, och då Lind genom sitt 54-åriga arbete i statens tjänst gjort sig förtjänt av ett årligt understöd eller pension, tillåta vi oss vördsamt hemställa, att riksdagen måtte som understöd eller pension åt bemälda Lind anvisa ett belopp av 300 kronor att utgå under Linds återstående livstid.»

Vid motionen finnas fogade åtskilliga bilagor, till vilka utskottet anhåller att få hänvisa.

Statskontoret.

Statskontoret har i sitt förenämnda yttrande anført följande:

»Om årligt understöd av 300 kronor åt Jonas A:son Lind under hans återstående livstid har gjorts framställning i motionen nr 235 i andra kammaren. Såsom skäl till nämnda förslag har anförts, att Lind, som nu är 71 år gammal, under 54 år för generaltullstyrelsens räkning förrättat sågning, huggning och uppbäring ur källarna av all den ved, som åtgått för uppvärmning av styrelsens lokaler. Enligt vad statskontoret inhämtat är hans verksamhet numera icke av behovet påkallad, enär värmeledning blivit införd i de av styrelsen disponerade byggnader.

Under hand har statskontoret emellertid erhållit kännedom därom, dels att Lind jämte söner fortfarande har i uppdrag att taga ovan-

nämnda befattning med den ved, som erfordras för två av de i kanslihuset inrymda statsdepartementen ävensom för kammarrätten, dels ock, att sedan Lind hos generaltullstyrelsen gjort framställning om att styrelsen ville hos Eders Kungl. Maj:t hemställa, att ett årligt understöd måtte tillerkännas honom, styrelsen icke funnit ifrågavarande ansökning föranleda någon dess åtgärd.

Statsutskottet finner icke sådana omständigheter föreligga, att någon åtgärd för beredande av pension åt Lind bör vidtagas.»

Lind har visserligen icke någon rätt till pension av statsmedel. Med hänsyn till den sällsynt långa tid han förrättat arbetet för generaltullstyrelsens räkning, och då han nu vid en uppnådd ålder av över 71 år synes befinna sig i små omständigheter, tala enligt utskottets mening billighets-skäl för att bereda honom något understöd och har utskottet auset detta skäligen böra bestämmas till 300 kronor årligen att utgå från 1917 års början å allmänna indragningsstaten.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 235, må medgiva, att vedsågaren Jonas Andersson Lind må från och med år 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tre hundra kronor.

V. Ang. ecklesiastikdepartementet.

26:o) I en till riksdagen den 16 mars 1917 avlåten proposition, nr 121, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förste maskinisten vid tekniska skolan i Stockholm *Carl Johannesson Blom* må från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin befattning vid skolan, dock tidigast från 1918 års början, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 1,300 kronor.

Angående pension åt förste maskinisten C. Johannesson Blom.

Åberopade statsrådsprotokollet är av lydelse:

»I en till styrelsen för tekniska skolan i Stockholm ställd skrift har förste maskinisten vid skolan *Carl Johannesson Blom* anhållit, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om beredande av

pension åt honom från och med den 1 oktober 1917, då han önskade avgå från sin befattning vid skolan.

Styrelsen har i anledning av denna framställning i underdånig skrivelse den 30 december 1916 anfört följande:

Blom hade den 1 juli 1885 antagits till förste maskinist vid skolan och hade allt sedan sagda tid uppehållit sin ifrågavarande befattning. Det vore styrelsen en tillfredsställelse att i detta sammanhang erhålla tillfälle att vitsorda, att Blom under hela den långa tid, han varit fäst vid skolan, med aldrig svikande nit och med sällspord plikttrohet utfört sitt arbete. Styrelsen ville i anledning härav på det varmaste tillstyrka, att pension måtte bliva Blom beviljad, då han avginge från sin tjänst vid skolan. Bloms löneförmåner hade uppgått till 1,680 kronor för år jämte fri bostad, bestående av två rum och kök, ävensom lyse och värme. Bostadsförmånen kunde lågt beräknat uppskattas till ett värde av 500 kronor. Styrelsen hemställde sålunda, att Kungl. Maj:t ville utverka pension för Blom vid hans tillämnade avgång från sin befattning vid skolan med belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt.

Styrelsen har sedermera till ecklesiastikdepartementet överlämnat *dels* Bloms förutnämnda hos styrelsen gjorda framställning, *dels* frejdbetyg, utvisande att Blom är född den 19 december 1850, *dels* ett läkarbetyg, angivande att Blom vid undersökning befunnits lida av åderbräck å båda underbenen samt reumatism i högra höftleden och vänstra knäleden samt att han på grund härav ägde en i väsentlig grad minskad arbetsförmåga,

dels ock avskrift av ett utav rektorn vid tekniska skolan utfärdat tjänstgöringsbetyg av innehåll, att Blom, sedan han den 1 juli 1885 antogs till sin nuvarande tjänst, utan tjänstledighet med aldrig svikande plikttrohet och nit skött sin ansvarsfulla befattning och därvid ådagalagt utmärkt skicklighet och påpasslighet samt fört en hedrandeandel.

Statskontoret har den 13 februari 1917 avgivit infordrat utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

På grund av vad handlingarna innehöller ansåge statskontoret goda skäl föreligga att söka bereda någon pension åt Blom, då han efter långvarig, väl vitsordad tjänstgöring inom kort nödgades av ålder och sjuklighet lämna befattningen. Vad beträffade pensionsbeloppet ville statskontoret erinra därom, att maskinisten vid blindinstitutet å Tomtebodas C. J. Persson enligt 1916 års riksdags beslut erhållit pension å 1,400 kronor. Med hänsyn till Bloms kortare tjänstetid syntes något lägre belopp böra i detta fall ifrågakomma, och syntes beloppet skäligen kunna bestämmas till 1,300 kronor, vilket belopp också skulle ungefär motsvara vad en pensionsberättigad tjänst innehavare med Bloms avlöningsförmåner skulle hava enligt den civila pensionslagen bekommit i pension vid uppnådda 32 tjänstår. Statskontoret hemställde alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att Blom

mätte från och med månaden näst efter den, varunder han frånträdde sin befattning vid skolan, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära pension till belopp av 1,300 kronor årligen.

I likhet med åtskilliga andra befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm är Blom ej för sin tjänst berättigad till pension. Hans befattning är nämligen ej uppförd på stat, som blivit fastställd av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Vid upprepade tillfällen har emellertid riksdagen beviljat pension åt befattningshavare vid sagda läroanstalt, vilka eljest ej kunnat erhålla sådan. Att även Blom, som under 32 år med de bästa vitsord skött sin tjänst vid skolan, vid sitt avskedstagande kommer i åtnjutande av pension synes mig billigt, så mycket hellre som han, enligt vad det företedda läkarbetyget utvisar, på grund av kroppslig svaghet har väsentligt minskad arbetsförmåga och således torde efter avskedstagandet vara i avsevärd grad urständsat att genom eget arbete förvärva sitt livsuppehälle.

Det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet, 1,300 kronor, synes mig lämpligt avvägt och motsvarar, såsom statskontoret framhållit, ungefär vad Blom med sin tjänstetid kunnat erhålla, därest han varit berättigad att i enlighet med pensionslagens bestämmelser erhålla pension. Då emellertid Blom först i december 1917 uppnår 67 års ålder, torde pensionen böra tillerkännas honom tidigast från 1918 års början.»

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *Byström* väckt motion nr 350, däri hemställts, att ifrågakvarande pension måtte bestämmas till ett belopp av 1,600 kronor.

*Motion
I: 350.*

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Kungl. Maj:t har i proposition nr 121 föreslagit, att riksdagen ville medgiva, att förste maskinisten vid tekniska skolan i Stockholm Carl Johannesson Blom må från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin befattning vid skolan, dock tidigast från 1918 års början, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 1,300 kronor.

Det pensionsbelopp, som sålunda föreslås, synes mig vara för knappt tilltaget.

Den lön herr Blom har åtnjutit angives på följande sätt i kungl. propositionen.

'Bloms löneförmåner hade uppgått till 1,680 kronor för år jämte

fri bostad, bestående av två rum och kök, ävensom lyse och värme. Bostadsförmånen kunde lågt beräknat uppskattas till ett värde av 500 kronor.'

Härvid äro att märka följande omständigheter. Herr Blom skulle egentligen hava i kontant lön uppburit 1,980 kronor. Saken är den, att då tekniska skolan, detta folkuniversitet i Stockholm, med sig förenade Sveriges geologiska undersöknings i skolans hus inrymda lokaler, ökades även herr Bloms arbete. För detta ökade arbete lovades herr Blom en ökning i sin lön av 300 kronor. Denna ökning i lönen kom han emellertid ej i åtnjutande av och detta på grunder, som angivas i följande intyg:

'På begäran intygas, att maskinisten vid tekniska skolan i Stockholm, C. Blom, av min företrädare framlidne rektor V. Adler erhöll ett bestämt löfte, att när skolan med sig kunde införliva Sveriges geologiska undersöknings i skolans hus inrymda lokaler, han på grund av det därav ökade uppvärmningsarbetet skulle få tillgodoräkna sig en förhöjning av 25 kronor per månad. Dessa lokaler tillhöra sedan 1915 tekniska skolan, men i brist på medel har undertecknad ännu icke kunnat, hur välberättigat det än skulle vara, infria detta löfte, vilket meddelas till stärkande av hans pensionsansökan. Stockholm den 2 mars 1917. Tekniska skolans i Stockholm rektor. Thor Thorén.'

Det blir för herr Blom en icke liten missräkning, om han ej blott för ett par års tid går miste om det lönetillägg, som omnämnes i det nyss återgivna intyget, utan också med anledning därav skall för sin återstående livstid åtnjuta mindre pension än som eljest skulle hava kommit honom till del.

Tänker man sig vidare, att hans bostadsförmån blivit, såsom det heter i den kungl. propositionen 'lågt beräknat', så kan man väl säga, att herr C. J. Bloms lön i verkligheten belöpt sig till omkring 2,500 kronor.

Flere av dem, som förut varit anställda vid tekniska skolan, hava vid entledigandet från sin tjänst fått i pension cirka två tredjedelar eller mer av lönen; och det synes mig, att herr Blom icke borde härutinnan utgöra något undantag. Så erhöilo följande personer, som varit befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm, följande pensioner:

Överläraren H. Nerpin, lön 3,050 kronor, pension 2,000 kronor.

Överlärarinnan Amalia Brandt, lön 1,300 kronor, pension 900 kronor.

Portvakten Katarina Lindberg, lön 400 kronor, pension 320 kronor.

Överläraren C. A. Söderman, lön 2,200 kronor, pension 1,500 kronor.

Överlärarinnan Anna Rosengren, lön 1,610 kronor, pension 1,080 kronor.

Överläraren C. A. Nordström, lön 2,520 kronor, pension 1,680 kronor.

Medelförhållandet mellan pensionen och löneförmånerna är sålunda såsom redan antytts i dessa fall över eller omkring två tredjedelar.

Om herr Blom får åtnjuta samma förmån som dessa och lönen ställes till vad den egentligen skulle hava varit, så skulle väl Blom få en pension av minst 1,600 kronor, vilket är det belopp, som jag i denna motion vågar begära.

Maskinisten Blom har av alla jag talat vid om honom fått det bästa erkännande såsom en god och pålitlig man. Och tekniska skolans styrelse säger om honom: 'Det vore styrelsen en tillfredsställelse att i detta sammanhang erhålla tillfälle att vitsorda, att Blom under hela den långa tid, han varit fäst vid skolan med aldrig svikande nit och med sällspord plikttrohet utfört sitt arbete.' Vidare framhåller Kungl. Maj:t följande: 'Att Blom, som under 32 år med de bästa vitsord skött sin tjänst vid skolan, vid sitt avskedstagande kommer i åtnjutande av pension synes billigt.'

Herr Blom, som nu uppnått i det närmaste 67 års ålder, är numer ej så synnerligen stark till sin hälsa.

Det kan ju ock tilläggas, att levnadskostnaderna nu äro så stora, att en pension av nu föreslaget belopp ej kan anses för stor.

Jag begär sålunda den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att herr Bloms pension sättes till 1,600 kronor.»

På grund av den i ärendet förebragta utredningen anser utskottet, att pension av statsmedel bör beredas Blom. Beträffande beloppet av denna har statskontoret ansett densamma böra bestämmas till 1,300 kronor. Statskontoret har därvid utgått från ett ungefärligen likartat fall vid 1916 års riksdag, då maskinisten vid Tomtebodas blindinstitut C. J. Persson erhöll en pension å 1,400 kronor. Denne räknade en tjänstetid av mer än 34 år och Blom omkring 32 år. Med hänsyn till Bloms kortare tjänstetid syntes något lägre belopp böra i detta fall ifrågakomma, vilket statskontoret som nämnt ansett böra bestämmas till nyssberörda belopp 1,300 kronor. Detta förslag har av Kungl. Maj:t upptagits i propositionen, varemot motionären föreslår en förhöjning till 1,600 kronor.

Utskottet.

Av utredningen i ärendet framgår, att Bloms löneförmåner utgjort kontant 1,680 kronor jämte lyse och värme samt fri bostad, den senare lågt uppskattad till 500 kronor. Den av Blom uppburna avlöningen jämte värdet av naturaförmåner utgör således minst 2,180 kronor. Vid beräkning av pensionsbeloppet synes man kunna utgå från en beräkningsgrund av två tredjedelar av detta belopp, då pensionen skulle utgöra något över 1,450 kronor. Då emellertid Blom vid uppnådda 67 levnadsår kan räkna endast något över 32 tjänstår, synes avdrag härför böra beräknas och pensionen skulle efter nu angivna grunder komma att uppgå till i det allra närmaste 1,350 kronor. Berörda belopp har synts böra avrundas till närmast högre hundratal eller 1,400 kronor, och har utskottet för sin del ansett sig böra föreslå, att pensionen bestämmes till sistnämnda belopp.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 121, samt den i ämnet väckta motionen, må medgiva, att förste maskinisten vid tekniska skolan i Stockholm Carl Johannesson Blom må från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin befattning vid skolan, dock tidigast från 1918 års början, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av ettusenfyrahundra kronor.

Angående pension åt övereldaren vid nationalmuseum A. P. A. Spångberg.

27:o) I en till riksdagen den 23 april 1917 avlåten proposition, nr 250, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att övereldaren vid nationalmuseum *Anders Petter Andersson Spångberg* må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 1,000 kronor.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 23 april 1917.

Då utskottet icke haft något att erinra emot ifrågavarande framställning, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att övereldaren vid nationalmuseum *Anders Petter Andersson Spångberg*

må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av ettusen kronor.

28:o) I en inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Fridhill väckt motion, nr 36, har hemställts, »att riksdagen ville medgiva att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på stadgade villkor en årlig pension av etthundrafemtio kronor må från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskolläraren *Nils Nilssons* i Vik efterlevande änka *Karna Nilsson*».

Angående pension åt folkskolläraren *N. Nilssons* änka.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»Som av bifogade handlingar framgår, avled förre folkskolläraren *Nils Nilsson* i Vik av Rörums församling den 15 mars 1914 efter att över 32 år oavbrutet varit anställd som lärare i folkskola inom nämnda socken, vilken befattning han mot åtnjutande av en årlig pension av 450 kronor lämnade 1890. Lönen, som i början av hans läraretid uppgick till 200 kronor, höjdes sedermera först till 400 kronor och under de sista åren av hans tjänstgöring till 600 kronor jämte fri eldbrand och bostad. Det är ju uppenbart att *Nilsson* med dessa små inkomster och i övrigt svåra lokala förhållanden endast genom den största sparsamhet och umbäranden varit i stånd att försörja sin familj, bestående av efterlevande änkan *Karna Nilsson* och fyra barn och det icke varit möjligt att ens åstadkomma medel för delägareskap i folkskollärarnas änke- och pupillkassa eller på annat sätt ekonomiskt säkerställa änkan vid sitt frånfälle. Hade *Nilsson* tillhört förenämnda änke- och pupillkassa, hade änkan under sin återstående livstid jämlikt § 21 i Kungl. Maj:ts reglemente av den 15 oktober 1875 varit tillförsäkrad ett årligt belopp av 150 kronor, visserligen blygsamt i dessa tider men i betraktande av att hon för sin utkomst är hänvisad till att anlita understöd av allmänna pensionen, vilket för 1916 uppgick till 69 kronor 60 öre, skulle säkerligen ett dylikt tillskott till inkomsterna för den gamla änkan i hög grad lätta bekymren.

Riksdagen har vid föregående tillfällen i liknande fall trätt hjälpande emellan. Vill i sådant avseende endast hänvisa till beslut vid 1915 års riksdag, grundat på motion I: 25 och bankoutskottets utlåtande nr 20, punkt 14, och på grund av förevarande, mycket ömmande omständigheter vågar jag anhålla, att pension måtte beviljas änkan *Nils-*

son av allmänna indragningsstaten efter samma grunder som varit gällande, därest Nilsson varit delägare i förenämnda kassa.»

Vid motionen är fogat bland annat ett av ordföranden i Rörums skolråd avgivet intyg, så lydande:

»Härmed intygas på begäran att framlidne folkskolläraren Nils Nilsson i Vik av Rörums församling, som var född den 10 mars 1835 och avled den 15 mars 1914, blev den 28 februari 1858 vid allmän sockenstämma med Rörums församling vald till ordinarie lärare vid folkskolan i Vik av Rörums församling. Denna sin lärarebefattning vid Viks folkskola innehade Nilsson sedan t. o. m. den 30 juni 1890, då han på ansökan och sedan Kungl. Maj:t förklarar honom berättigad till pension frånträdde tjänsten, som han alltså i över 32 år oförvitligt uppehållit, enligt vad skolrådets handlingar utvisa. Men då Nilsson icke ingått som delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa har hans efterlämnade änka fru Karna Nilsson, född den 11 december 1841, icke kunnat erhålla något understöd från nämnda kassa, varför hon haft att dragas med stora ekonomiska svårigheter, helst som uppfostran av makarnas fyra barn medfört avsevärda kostnader i betraktande av den ringa lön Nilsson under hela sin tjänstgöring haft att uppbära.

Ovanstående intygas härmed enligt Rörums församlings kyrkoböcker och dess skolråds handlingar i ändamål att söka utverka understöd ur folkskollärarnas änke- och pupillkassa för ovannämnda fru Karna Nilsson.»

*Direktionen
över folkskol-
lärnarnas pen-
sionsinrätt-
ning.*

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning i avgivet yttrande anfört följande:

»Direktionen vitsordar, att Nils Nilsson, som anställdes såsom ordinarie folkskollärare år 1858 och som vid avskedet den 1 juli 1890 kom i åtnjutande av hel pension med 75 procent av tjänstens delaktighetsbelopp 600 kronor, alltså med 450 kronor, ej begagnat sig av sin rättighet att ingå såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, varom i sådant fall anmälan skulle hava av honom gjorts inom ett år från det kassan den 1 januari 1876 trätt i verksamhet. Hade han inträtt i kassan, i vilket fall hans delaktighetsbelopp kommit att motsvara det för hans tjänst gällande delaktighetsbeloppet i pensionsinrättningen eller 600 kronor och varmed följt skyldighet för honom att till kassan erlägga årlig avgift med 20 kronor såsom tjänst innehavare och med 15 kronor efter tillträddandet av pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, skulle hans änka hava från den 1 april 1914 kommit i åtnjutande av årlig pension från änke- och pupillkassan med 25 procent av nyssnämnda delaktighetsbelopp 600 kronor, alltså med det i motionen äskade beloppet 150 kronor.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret — jämte åberopande av sitt underdåniga utlåtande den 6 april 1915 i anledning av motionen nr 25 i första kammaren vid samma års riksdag, angående pension åt folkskolläraren J. Holms änka — erinrat, att änkan Holm genom riksdagens beslut tillerkändes pension å allmänna indragningsstaten.

I ärendet angående pension åt änkan Holm yttrade statskontoret bland annat:

»Såsom statskontoret i nyssberörda utlåtande anfört, måste å ena sidan framhållas, att folkskollärare icke äro i statens tjänst anställda; och ett förslag, att under liknande omständigheter, som i fråga om änkan Holm föreligga, bevilja pension åt en småskollärares änka har därför blivit av riksdagen år 1911 avslaget. Å andra sidan torde icke kunna förnekas, att billighetsskäl tala för att staten i förevarande fall träder hjälpande emellan. Vål har Holm icke begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett, att genom inträde i nämnda kassa sörja för ankans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel; och med hänsyn härtill skulle väl kunna ifrågasättas, huruvida staten skall på annat sätt bereda hans änka något understöd. Det må emellertid tillika framhållas, att med avseende å den långa tid av 40 år, som förflutit, sedan inträdet i kassan blev obligatoriskt för därefter utnämnda folkskollärare, några mera vittgående konsekvenser av ett beslut om pension av statsmedel till änkan Holm icke torde vara att befara. Den från nämnda kassa till folkskollärares änka utgående pensionen, beräknad efter högsta delaktighetsbeloppet, 1,350 kronor, utgör 338 kronor. För sådan pension förutsättes emellertid erläggande av icke obetydliga delägaravgifter; och med avseende därå synes — därest överhuvud taget någon pension av statsmedel anses i detta fall böra ifrågakomma — pensionsbeloppet böra avrundas nedåt och icke överstiga 300 kronor.»

Utskottet tillstyrkte under återopande företrädesvis av ömmande omständigheter en pension av 338 kronor, vilken ock av riksdagen bifölls.

Såsom av utredningen i ärendet framgår, har Nilsson visserligen icke begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett, att genom inträde i folkskollärarnas änke- och pupillkassa sörja för ankans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel. Enligt utskottets mening tala emellertid starka billighetsskäl för att staten i detta fall träder hjälpande emellan och anser sig utskottet böra tillstyrka, att pension beviljas änkan Nilsson. Beträffande beloppet må först erinras, att, såsom också direktionen framhåller, om Nilsson inträtt i kassan, hans änka skulle från den 1 april 1914 hava kommit i åtnjutande av en årlig pension från kassan till belopp av 150 kronor. I detta sammanhang må vidare erinras, hurusom förlidet års riksdag i anledning av enskild motionärs framställning, beviljade ett förslagsanslag å 65,000 kronor att från och med den 1 januari

Utskottet.

1917 utgå till sådana behövande folkskollärarynkor med eller utan barn, vilka från folkskollärarynkor och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor och med sådant belopp, att pensionen och understödet för envar av dem komme att tillsammans utgöra 300 kronor. Den pension å 150 kronor, som under här ovan angivna förutsättning skulle hava tillfallit änkan Nilsson, hade alltså med tillämpning av sistnämnda grunder från och med början av innevarande år kommit att utfyllas med understöd av statsmedel till enahanda belopp. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att pensionen för änkan Nilsson bestämmes till 300 kronor, att utgå på sätt i motionen blivit föreslaget.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av förevarande motion II: 36 må medgiva, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarynkor och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av trehundra kronor må från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till folkskolläraren Nils Nilssons i Vik änka Karna Nilsson.

VI. Ang. jordbruksdepartementet.

Angående
pensioner åt
kördrängen
A. Jönsson
och trädgårds-
arbetaren
G. V. Hartman.

29:o) I en till riksdagen den 23 april 1917 avlåten proposition, nr 287, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att kördrängen *Anders Jönsson* samt trädgårdsarbetaren *Gustaf Vilhelm Hartman*, båda vid Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut, må, vardera från och med månaden näst efter den, varunder hans avgång ur tjänsten kommer att äga rum, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 400 kronor, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 23 april 1917.

Utskottet.

Av utredningen i ärendet framgår, att statskontoret, under erinran, att ett belopp av 400 kronor numera ingalunda kunde betecknas såsom oskäligt högt utan snarare måste anses icke utgöra mer än existensminimum, ansett sig böra förorda det av styrelsen för lantbruks- och

mejeriinstitutet vid Alnarp föreslagna beloppet, å 400 kronor, vilket även av Kungl. Maj:t i propositionen upptagits. Utskottet har för sin del icke något att häremot erinra och hemställer förty,

att riksdagen må medgiva, att kördrängen Anders Jönsson samt trädgårdsarbetaren Gustaf Vilhelm Hartman, båda vid Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut, må, vardera från och med månaden näst efter den, varunder hans avgång ur tjänsten kommer att äga rum, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av fyrahundra kronor, att utgå från allmänna indragningsstaten.

30:o) I en till riksdagen avlåten, den 23 april 1917 dagtecknad proposition, nr 288, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå *Hans Månsson Lundberg* må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 400 kronor.

*Angående
pension åt
stallbetjänten
H. M. Lund-
berg.*

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen får utskottet hänvisa till propositionen.

I likhet med vad som föreslagits under punkt 29 här ovan beträffande pensioner åt kördrängen A. Jönsson och trädgårdsarbetaren G. V. Hartman har utskottet jämväl i förevarande fall ansett sig böra tillstyrka ett belopp av 400 kronor.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå *Hans Månsson Lundberg* må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin anställning vid depån, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av fyrahundra kronor.

Stockholm den 3 maj 1917.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Reservationer:

vid punkt 7 (angående pension åt förre soldaten A. G. Moss) av herrar *Neiglick, Wickman, Kristensson, Berg* i Munkfors, *Jonsson* i Gumboda och *Olsson* i Rödningsberg, vilka yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen;

vid punkt 8 (angående pension åt förre soldaten A. Lind) av herrar *Neiglick, Wickman, Kristensson, Berg* i Munkfors, *Jonsson* i Gumboda och *Olsson* i Rödningsberg, vilka yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen;

vid punkt 26 (angående pension åt förste maskinisten C. Johannes-son Blom) av herr *Carlson* i Herrljunga.